

Vaksdal kommune

MØTEINNKALLING

RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Møtedato: 23.06.2016
Møtested: Heradshuset, kommunestyresalen
Møtetid: 14:00 - 16:00

Eventuelle forfall / melding om møtande varamedlem må meldast til Solrun Hauglum epost solrun.hauglum@vaksdal.kommune.no

SAKSLISTE

SAKSNR	TITTEL
06/2016	GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
07/2016	GODKJENNING AV MØTEBOK
08/2016	REFERATSAKER OG MELDINGAR
09/2016	DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR
10/2016	RÅDMANNNS FRAMLEGG TIL ØKONOMIPLAN 2017 - 2020

16. juni 2016

Frode O. Kallestad Dyvik
Leiar

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
06/2016	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	23.06.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		16/748

GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
07/2016	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	23.06.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		16/748

GODKJENNING AV MØTEBOK

Vedlegg:

Protokoll - Råd for menneske med nedsett funksjonsevne - 24.02.2016

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

MØTEPROTOKOLL

RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Møtedato: 24.02.2016
Møtestad: Heradshuset, kommunestyresalen
Møtetid: 16:00 - 18:00

Møtedeltakarar:

Medlemmer	Parti	Rolle
Frode O. Kallestad Dyvik	KRF	Utvalseiar
Anne Christin Eide	AP	Nestleiar
Kristin Lyngmo		Medlem

Forfall	Parti	Møtande varamedlem
Ida Carlsen Eide		

Andre møtande:

Solrun Hauglum
Willy André Gjesdal, einingleiar for samfunnsutvikling, var til stades under sak 3.

Saksliste

SAKSNR	TITTEL
01/2016	GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
02/2016	GODKJENNING AV MØTEBOK
03/2016	REFERATSAKER OG MELDINGAR
03/2016.1	OMBYGGING AV KUNDETORG OG HELSESTASJON I HERADSHUSET
04/2016	DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR
05/2016	ÅRSMELDING 2015 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

01/2016: GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

RFF - sak 01/2016 Vedtak/Tilråding:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

02/2016: GODKJENNING AV MØTEBOK

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

RFF - sak 02/2016 Vedtak/Tilråding:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

03/2016: REFERATSAKER OG MELDINGAR

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

RFF - sak 03/2016 Vedtak/Tilråding:

Referatsakene vert tatt til orientering.

03/2016.1: OMBYGGING AV KUNDETORG OG HELSESTASJON I HERADSHUSET

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne ga følgjande innspel til ombygginga:

- Det er viktig å ta omsyn til universell utforming.
- Sikra lett tilgjenge for rullestolbrukarar. Vera obs. på ljusopning på dør, svingradiusar og at det vert terskellaust.
- Få gode kontrastar på tavler og lett lesbar tekst. Plassering og høgde på informasjonstavle er viktig.
- Trong for teleslynge i kundetorget.
- Høgd på skranke i kundetorg: ta omsyn til lågare personar og personar som brukar rullestol.
- Det vert anbefalt å ha dør frå resepsjon i kundetorg og ut i korridoren utanfor som mogeleg rømningsveg.

RFF - sak 03/2016.1 Vedtak/Tilråding:

Saka vert tatt til orientering med dei innspel som vart gitt einingsleiar under møtet.

04/2016: DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

Rådet tek sakene til orientering.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

RFF - sak 04/2016 Vedtak/Tilråding:

Sakene vert tatt til orientering.

05/2016: ÅRSMELDING 2015 RÅD FOR MENNESKE MED NEDSETT FUNKSJONSEVNE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Årsmeldinga vert godkjent slik ho ligg føre.

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne 24.02.2016

Behandling:

RFF - sak 05/2016 Vedtak/Tilråding:

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Årsmeldinga vert godkjent slik ho ligg føre.

Eventuelt:

Høyring - råd i kommunar og fylkeskommunar for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsettelse. Forslag om å samla reglane om desse gruppene sin rett til å verta høyrte i ei og same lov.

Invitasjon til seminar om universell utforming 25.02.2016 på Høgskolen i Bergen.

Mellombels avtale om øyeblikkeleg hjelp døgntilbod mellom Vaksdal kommune og Voss sjukehus / Helse Bergen.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
08/2016	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	23.06.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		16/748

REFERATSAKER OG MELDINGAR

Vedlegg:

Informasjon fra Bufdir til kommunale og fylkeskommunale råd for personer med nedsatt funksjonsevne

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
09/2016	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	23.06.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		16/748

DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

Vedlegg:

KOMMUNEREFORM - VEDTAK OM KOMMUNESTRUKTUR (L)(54583)

Invitasjon til å delta i reformprosessen.pdf (L)(85008) (L)(13874)

SKULESTRUKTUR I VAKSDAL (L)(58313)

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
71/2016	Formannskap/plan- og økonomiutvalet	PS	13.06.2016
	Kommunestyret	PS	

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Åse Elin Myking	FE - 000	14/1500

KOMMUNEREFORM - VEDTAK OM KOMMUNESTRUKTUR

Vedlegg:

Invitasjon til å delta i reformprosessen.pdf (L)(85008)

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

<Skriv forslag her>

Saksopplysningar:

Om kommunereforma

Regjeringa ønsker å flytte makt og ansvar til større og meir robuste kommuner. Målet er eit lokaldemokrati som kan ivareta velferd og sikre verdiskaping og trivsel. Kommunereforma skal leggje til rette for at fleire kommunar slår seg saman. Færre og større kommunar skal gi betre kapasitet til å ivareta og vidareutvikle lovpålagde oppgåver, gi betre høve til å utvikle berekraftige og gode lokalsamfunn, og dessutan ivareta viktige frivillige oppgåver. Som eit generelt prinsipp skal reforma leggje grunnlaget for at alle kommunar kan løyse dei lovpålagde oppgåvene sine sjølve.

Regjeringa har desse måla for reforma:

- *Gode og likeverdige tenester til innbyggjarane*
- *Heilskapleg og samordna samfunnsutvikling*
- *Berekraftige og økonomisk robuste kommunar*
- *Styrkt lokaldemokrati*

Alle landets kommunar er inviterte til å delta i prosessar med sikte på å vurdere og å avklare om det er aktuelt å slå seg saman med nabokommunar. Fylkesmannen, i samarbeid med KS, har bidratt i gjennomføringa av prosessane. Våren 2017 vil regjeringa leggje fram ein samla lovproposisjon om nye oppgåver til kommunane samtidig med ein proposisjon om ny kommunestruktur.

Vaksdal kommune starta prosessen i 2014 og har hatt ei rekkje saker til politisk behandling:

- F- sak 78/14: Drøftingssak kommunestruktur
- K-sak 89/2014: Kommunestruktur - overordna organisering fram mot endeleg vedtak
- K-sak 90/2014: Framlegg til prosjektplan for fase 1: Sonderingsfasen
- K-sak 16/2015: Drøftingssak om kommunestruktur
- K-sak 21/2015: Prosjektrapport for sonderingsfasen.
- K-sak 52/2015: Kommunestruktur - prosjektplan for sonderingsfasen - endeleg handsaming
- K-sak 17/2016: Kommunereforma – status
- F-sak 23/2016: Kommunereforma - løypemelding - utgreiing alternativ 1
- F-sak 24/2016: Kommunereforma - rammer og mandat for forhandlingsutvalet
- K-sak 42/2016: Kommunereforma - kunnskapsgrunnlag for folkerøystinga

I kommunestyremøte 22.06.2015 Sak 21/2015 vedtok kommunestyret å greia ut følgjande alternativ:

1. Greia ut moglegheitene for / konsekvensane med å halde fram som eigen kommune, eventuelt med Modalen kommune.
2. I lag med rådmann i Osterøy, Samnanger og Bergen greia ut ein felles kommune. Ei eventuell tilknytning til Bergen må omfatta:
  - Moglegheitene for eit demokratisk nivå aust for Ulriken (t.d. bydelstyre)
  - Moglegheitene / konsekvensane med at deler av noverande Vaksdal kommune vert innlemma i andre kommunar (Voss / Nordhordland)

Rådmann har løpande orientert kommunestyret om prosessar og status. Prosjektrapportar, utgreiingar og ulike kunnskapsgrunnlag er lagt fram.

Kommunen sette på nyåret ned eit forhandlingsutval med mandat for forhandlingar med dei aktuelle kommunane. I mars inviterte Bergen kommune Osterøy og Vaksdal til forhandlingar om ein intensjonsavtale og det er i alt halde 3 forhandlingsmøter mellom partane. Samnanger slutta seg til i siste møte og 13.mai 2016 vart ein intensjonsavtale signert mellom dei 4 kommunane. På grunnlag av intensjonsavtalen, kunnskapsgrunnlaget og tidlegare utgreiingar vart det gjennomført innbyggerundersøking og folkerøysting om dei to alternativa.

Innbyggerundersøkinga var gjennomført i mai 2016 og viste at 2 av 3 ønskjer Vaskdal som eigen kommune. I Folkerøystinga 31.mai stemte 75,58 % for alternativet Vaksdal som eigen kommune og 21,57% for samanslåing med Bergen. Valdeltakinga var 58,89%.

Vurdering

Rådmannen vurderer at saka om framtidig kommunestruktur for Vaksdal kommune er godt opplyst. Det er gjennomført grundige faglege utgreiingar undervegs og lagt til rette for involvering av ulike grupper. Tilsette har vore informert og involvert i utgreiingar gjennom interne prosessar. På kommunen sine nettsider er det publisert informasjon fortløpande. Det er gjennomført folkemøter i alle bygder og møte med næringslivet. Våren 2016 er det gjennomført ei innbyggerundersøking og 30.mai vart det halde folkerøysting.

Kommunestyret skal fatte vedtak om kommunestruktur innan 01.juli 2016 og saka vert lagt fram for formannskap og kommunestyre for endeleg handsaming. Rådmann finn det ikkje naturleg å gjere framlegg i saka.

DET KONGELIGE KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Ordførerne i alle landets kommuner

Deres ref

Vår ref

Dato

-

.08.2014

Invitasjon til å delta i reformprosessen

Regjeringen presenterte kommunereformen 14. mai 2014 i kommuneproposisjonen 2015. Der ble viktige utviklingstrekk, mål for reformen, en plan for gjennomføringen av reformprosessen og virkemidler i reformen beskrevet.

Det er om lag 50 år siden Norge sist gjennomførte en kommunereform. Mye har endret seg siden midten av 1960-tallet. Norge er i endring. Det som endres, er befolkningsmønstre, kommunikasjonsmuligheter, næringsstruktur og velferdsbehov. Kommunene har også fått mange nye oppgaver. Nå er tiden inne til å se noen tiår framover. Kommunereformen skal sikre gode og likeverdige tjenester til våre innbyggere der de bor.

Kommunal- og forvaltningskomiteen la 12. juni frem sin innstilling (Innst. 300 S (2013–2014)) om kommuneproposisjonen 2015. Saken ble behandlet i Stortinget 18. juni. Stortingets behandling viser at det er flertall på Stortinget for en reform. Det er også bred politisk tilslutning til at det er behov for endringer i kommunestrukturen, målene for reformen, og at prosessene skal starte opp til høsten. Det er videre enighet om de økonomiske virkemidlene, herunder at reformstøtte også skal gis til kommuner som blir under 10 000 innbyggere. Jeg vil komme tilbake til innretningen på reformstøtten i forbindelse med statsbudsjettet for 2015.

Målene for reformen er gode og likeverdig tjenester til innbyggerne, en helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, kommuner som er bærekraftige og økonomisk robuste, og et styrket lokaldemokrati.

På bakgrunn av Stortingets behandling og klarsignal til reformen ønsker jeg å invitere alle landets kommuner til å delta i prosesser med sikte på å vurdere og å avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabokommuner.

Verktøy til kommunene

Et flertall i kommunal- og forvaltningskomiteen understreket ”at det er eit utredningsansvar for alle kommuner”. Jeg forstår dette slik at alle kommuner skal gå gjennom prosessen med å diskutere og vurdere sammenslåing og at prosessen avsluttes med et kommunestyrevedtak senest innen våren 2016.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet utvikler nå verktøy som vil være et alternativ til de lokale utredningene som vanligvis gjennomføres når kommuner ønsker å vurdere sammenslåing. De nye redskapene vil gi kommunene et sterkere eierskap til både prosessen og de vurderingene som skal gjøres.

Det skal lages en nettløsning der kommunene vil få oversikt over befolkningsutvikling, arbeidskraftbehov innen ulike sektorer, nøkkeltall for økonomi og tjenesteproduksjon, pendlingsdata for egen kommune og for regionen den tilhører. Slik vil kommunene få en oversikt over viktige forhold for seg og aktuelle sammenslåingskandidater, i tråd med det tradisjonelle utredninger har fremskaffet. Disse dataene bør suppleres med informasjon dere innhenter om egen virksomhet, som for eksempel hvilke interkommunale samarbeider dere inngår i, oversikter over fagmiljøer (kapasitet og kompetanse) mv. for å få et helhetlig bilde av utfordringer og muligheter for kommunen og regionen.

Departementet vil også lage en veileder om hvordan dere kan starte opp prosessene med å vurdere utfordringer og muligheter. Veilederen vil inneholde råd og tips for hvordan en kan tilrettelegge for en god prosess, bl.a. involvering av innbyggere, næringsliv og frivillige lag og organisasjoner. Vi tar sikte på at både nettløsningen og veilederen vil være tilgjengelig på www.kommunereform.no i slutten av september.

Kommunene vil få dekket kr 100 000 til utgifter knyttet til informasjon og folkehøring, jf. inndelingslova § 10. Loven setter ikke krav til hvordan innbyggerne skal høres, så hvert kommunestyre må selv ta stilling til hvordan dette skal skje. Departementet vil utarbeide et opplegg for en innbyggerundersøkelse som kommunene vil få tilbud om å bruke i høringen av innbyggerne. I tillegg til å stille spørsmål om sammenslåingsalternativer, kan det også stilles spørsmål om hvilke forventninger innbyggerne har til det framtidige tjenestetilbudet og hvordan de vurderer potensialet for utvikling og vekst. Alle kommuner som går gjennom reformprosessen og som gjør kommunestyrevedtak innen sommeren 2016 vil få utbetalt kr 100 000.

Fylkesmannen har fått ansvar for å igangsette og lage rammer rundt de lokale prosessene. Mange er i gang med oppstartsmøter med kommunene. Fylkesmannen vil sammen med KS tilrettelegge for at det blir gode og lokalt forankrede prosesser. I hvert fylkesmannsembete vil det være prosessveiledere som kan bistå kommunene, lage møteplasser, og som kan melde tilbake til departementet om det er spesielle forhold vi bør være oppmerksomme på.

To løp i prosessen

Jeg har lagt vekt på at det skal være to løp i reformprosessen, blant annet for å sikre at de som er tidlig ute, ikke skal behøve unødige opphold i prosessene. For kommuner som gjør

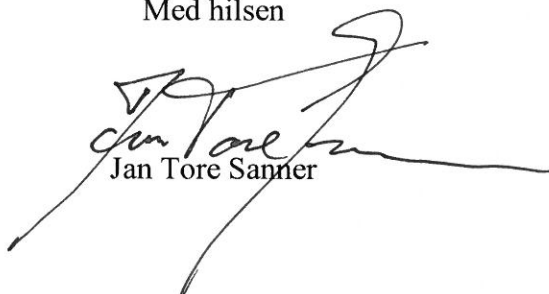
kommunestyrevedtak i løpet av høsten 2015, vil departementet legge til rette for at sammenslåing skal kunne vedtas ved kongelig resolusjon i løpet av våren 2016. Betingelsene for dette er at kommunestyrevedtakene er likelydende, den foreslåtte sammenslåingen er i tråd med målene i reformen, og at sammenslåingen ikke medfører at flere enn én kommune må skifte fylkestilhørighet. Disse sammenslåingene vil kunne tre i kraft fra 1. januar 2018.

Det andre løpet, som vil gjelde de fleste kommunene, krever vedtak senest innen sommeren 2016. Jeg vil her vise til at flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen understreker at ”det er viktig at alle kommunar gjennomfører lokale prosessar knytt til kommunereforma og melder tilbake innan fristen”. Jeg vil våren 2015 legge fram et forslag for Stortinget om nye oppgaver til større og mer robuste kommuner. Hvilke nye oppgaver kommunene får, vil med andre ord være kjent innen kommunestyrene skal fatte vedtak om veien videre. Regjeringen planlegger å fremme en samlet proposisjon til Stortinget om ny kommunestruktur våren 2017. Sammenslåingene som blir vedtatt av Stortinget, vil som hovedregel tre i kraft 1.1.2020, i etterkant av kommunevalget høsten 2019.

Arbeidet vi nå starter, skal legge grunnlaget for en robust kommunestruktur som skal stå seg i lang tid fremover. Jeg har tillit til at dere nå viser lokalt lederskap og finner de beste løsningene for innbyggerne. Erfaringer tilsier at de beste løsningene oppnås gjennom gode lokale prosesser. Mange kommuner er allerede godt i gang med diskusjonene, noe som er oppløftende og inspirerende for oss andre. Det er viktig nå at alle kommuner setter i gang med prosesser i tråd med det et bredt stortingsflertall tydelig har uttrykt forventninger om.

Jeg ønsker dere lykke til!

Med hilsen

Jan Tore Sanner

Kopi:
Fylkesmannen
KS

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
70/2016	Formannskap/plan- og økonomiutvalet	PS	13.06.2016
	Kommunestyret	PS	

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Ann Kristin Bolstad	FA - A00	15/349

SKULESTRUKTUR I VAKSDAL

Vedlegg:

Utgreiing av skulestrukturen i Vaksdal kommune

Skulebruksplan 2015 - 20130

HØYRING SKULESTRUKTUR I LEVEKÅR

SKULESTRUKTUR I VAKSDAL

SKULESTRUKTUR I VAKSDAL

Nærare om befolkningsutvikling mm

MELDING OM VEDTAK - SKULESTRUKTUR I VAKSDAL KOMMUNE - UTTALE FRÅ LEVEKÅR

Rådmannen sitt framlegg til vedtak

Alt. 1 Skulestrukturen i Vaksdal vert endra til ein skule for 1. – 10. årssteg på Dale og ein skule for 1. – 10. årssteg i Eksingedalen. Endringane vert iverksett slik:

1. Elevar frå Eidslandet krins får skuleplass i Vaksdal frå skuleåret 2017/2018
2. Elevar frå Stamnes skule får skuleplass på Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2017/2018
3. Det vert oppretta ein mottaksklasse for minoritetspråklege elevar frå heile kommunen ved Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2017/2018
4. Elevar frå Stanghelle skulekrins får skuleplass ved Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2019/2020. Iverksetjing føreset vedtak om nytt skulebygg og at det er ferdigstilt
5. Elevar frå Vaksdal skulekrins får skuleplass ved Dale barne- og ungdomsskule skuleåret 2019/2020. Iverksetjing føreset vedtak om nytt skulebygg og at det er ferdigstilt
6. Forskrift om skulekrinsar i Vaksdal vert handsama i eiga sak når skulestrukturen er endeleg vedteke

Alt. 2 Skulestrukturen i Vaksdal kommune vert ikkje endra frå skuleåret 2017/2018. Kjøp av elevplassar frå Modalen kommune vert avslutta etter skuleåret 2016/2017 og elevane vert frå hausten 2017 tilbakeført til eigen kommune.

Skulestrukturen i Vaksdal vert tatt opp til ny vurdering dersom elevtal eller rammevilkår endra seg slik at det faglege tilbudet vert svekka utover det som ligg i økonomiplan 2016-2019 eller etter oppdrag frå politisk nivå. Forskrift om skulekrinsar i Vaksdal vert handsama i eiga sak når skulestrukturen er endeleg vedteke.

Formannskap/plan- og økonomiutvalet - Sak 70/2016

FPØ - Behandling:

Framlegg frå Kjartan Haugsnes på vegner av SV, KRF, H:

- 1. Kommunestyret vel alternativ OB og ber administrasjonen arbeida vidare med dette alternativet som inkluderer ny Barne- og ungdomsskule på Dale og nytt tilbygg på Vaksdal skule.*
- 2. Kommunestyret ber om at endeleg val av tomt og kostnadskalkyle for ny Dale barne- og ungdomsskule, samt nytt tilbygg på Vaksdal skule vert å handsame samstundes og lagt fram for endeleg vedtak i budsjett for 2017.*

Framlegg frå Magne Hestad på vegner av AP og SP:

A. Vaksdal kommunestyre føretek følgjande endringar i skulestrukturen:

- 1. Elevane på barnesteget på Eidsland vert overført til Stamnes skule f.o.m. 01.08.2017.*
- 2. Elevane på ungdomsteget på Eidsland vert overført til Dale barne- og ungdomsskule f.o.m. 01.08.2017.*
- 3. Elevane på mellomsteget på Stamnes vert overført til Dale barne- og ungdomsskule f.o.m. 01.08.2017.*
- 4. Elevane på mellomsteget ved Stanghelle skule vert overført til Dale barne- og ungdomsskule når ny skule på Dale er ferdig.*
- 5. Elevane på mellomsteget ved Vaksdal skule vert overført til Dale barne- og ungdomsskule når ny skule på Dale er ferdig.*
- 6. Forskrift om skulekrinsar i Vaksdal vert handsama i eiga sak når skulestrukturen er endeleg vedteke*

B. Kommunestyret fastset følgjande for ressurstildelinga til skulane i Vaksdal:

- 1. Når to klassesteg i 1.-4.klasse går i lag skal det ikkje vera fleire enn 24 elevar i klassen.*
- 2. Når to klassesteg på mellomsteget går i lag i norsk, matematikk og engelsk skal det ikkje vera fleire enn 20 elevar i klassen.*

C. Ny skule på Dale

Administrasjonen fremjar sak om ny skule på Dale med plass til:

- 1.-4.klasse for elevar frå Dale skulekrins
- 5.-10.klasse for elevar frå Dale, Eidsland, Stamnes, Stanghelle og Vaksdal skulekrins

Utover eit nøktern og funksjonelt bygg som stettar krava til moderne skuledrift skal administrasjonen koma med framlegg om tenlege løysingar for samlokalisering av andre tenester.

D. Vaksdal skule

Administrasjonen fremjar sak om ombygging /rehabilitering av Vaksdal skule med tanke på ein skule for 1.-4.klasse og bibliotek. Dersom ein framtidig jernbanestasjon medfører at Vaksdal senter må rivast, må saka omfatta bygging av ny tenleg kombinert samfunnssal og kroppsøvingslokale.

E. Stamnes skule

Administrasjonen fremjar sak om flytting av barnehagen til skulen med tanke på å etablera eit oppveksttun frå 0 -10 år i Sanden. Uteområdet skal oppgraderast.

Tilleggsframlegg til Kjartan Haugsnes sitt framlegg på vegner av SV, KRF, H:

3. Kommunestyret forutset at elevar frå Eidslandet framleis skal ha skuleplass i Modalen.

Røysting:

Dei to framlegga vart sett opp mot kvarandre. Framlegget frå Magne Hestad fekk 3 røyster (AP) og fall.

FPØ - Tilråding/Vedtak:

1. Kommunestyret vel alternativ OB og ber administrasjonen arbeida vidare med dette alternativet som inkluderer ny Barne- og ungdomsskule på Dale og nytt tilbygg på Vaksdal skule.
2. Kommunestyret ber om at endeleg val av tomt og kostnadskalkyle for ny Dale barne- og ungdomsskule, samt nytt tilbygg på Vaksdal skule vert å handsame samstundes og lagt fram for endeleg vedtak i budsjett for 2017.
3. Kommunestyret føreset at elevar frå Eidslandet framleis skal ha skuleplass i Modalen.

Saksopplysningar:

Bakgrunn

Kommunestyret vedtok i sak 46/2015 Rådmanns framlegg til økonomiplan 2016 - 2019 å be rådmannen om greie ut eventuelle endringar i skulestrukturen i Vaksdal.

«Rådmannens framlegg til økonomiplan vert vedteken rettningsgjevande med slike føringar:

Oppvekst:

- Tilstandsrapporten som gjeld bygg innan oppvekst vert teken til orientering.

- Kunnskapsgrunnlaget som gjeld skulestruktur vert teken til etterretning. I punkt 5 innarbeider rådmannen eit punkt 5.4: «Nærmiljøskular 1.-4.klasse og sentralisering av 5.-10.klasse» som eit fjerde utgreiingsalternativ.
- Med utgangspunkt i kunnskapsgrunnlaget om skulestruktur legg rådmannen til rette for ein heilskapleg skulestrukturdebatt der alle formkrav er teke omsyn til.
- Når eventuell ny skulestruktur er vedteken kjem rådmannen tilbake med ei sak om opprusting eller nybygg av skuleanlegg på Dale samt;
- framlegg til sal/alternativ bruk av bygg innan tenesteområde oppvekst
- plan for opprusting av bygga ein skal driva skule/barnehage i Vaksdal kommune

Kommunestyret fastset i særskild vedtak:

- Skulestruktur
- Eventuelle nybygg og rammer for dette
- Plan for opprusting av bygg og økonomiske rammer for dette. Eventuelle løyvingar vert gjort i årsbudsjetta
  - Plan for eventuelle sal av bygg innan tenesteområdet
  - Tilstandsrapport om arbeidet med kunnskap, trivsel, samarbeid med dei føresette og fråfall i vidaregåande skule skal leggjast fram for kommunestyret årvisst.

I kommunestyret sak 49/2015 Tilstand for bygg oppvekst vart følgjande vedtak gjort:

Kommunestyret tar rapporten «Oppsummering alle tilstandsvurderingar, revisjon 03» til orientering. Rådmannen får fullmakt til å utarbeide forprosjekt for ny barne- og ungdomskule på Dale i tre alternativ:

0 Skulestruktur som i dag

1 Auke i elevtal ved overføring av elevar frå Stamnes og Stanghelle

2 Auke i elevtal ved overføring av elevar frå Stamnes, Stanghelle og Vaksdal.

3 Auke i elevtal ved overføring av elevar på mellomsteget frå Stamnes, Stanghelle og Vaksdal

Forprosjektet vil saman med vedlagte rapport og skulefaglege vurderingar inngå i grunnlaget for ny skulestruktur.

Rådmannen får fullmakt til å avhende Vaksdal barnehage, avdeling Jamne, omregulering og sal som bustader, eventuelt vurdere å bygge bustader i eigen regi.

Dale PPT/barnevern, bygget vert å rive.

Rådmannen går i dialog med innbyggjarane i Bergsdalen med tanke på lokal overtaking/sal av bygget.»

Prosess og høyringar

Prosess for arbeidet med skulestruktur byggjer på følgjande dokument

- Opplæringslova § 8-1
- Opplæringslova § 9a-6
- Forvaltningsloven § 37
- Rundskriv Udir-2-2012 Behandling av saker om skolenedleggelse og kretsgrenser

Utfyllande om handsaming av saker om nedlegging av skular og kringgrenser

Rundskriv frå Utdanningsdirektoratet (Udir) 2-2012 omhandlar handsaming av saker om nedlegging av skular og kringgrenser. I rundskrivet heiter det at avgjersle knytt til skulestruktur ligg i kjerneområdet av den kommunale handlefridommen. Ei avgjersle må byggja på kommunestyret sine økonomiske, politiske og samfunnsmessige prioriteringar. Kommunale vedtak om endring av skulestrukturen er ikkje enkeltvedtak etter forvaltningslova. Plassering av den enkelte elev ved ein

skule vil derimot være eit enkeltvedtak. For kommunar som har forskrift om skulekringsgrenser må det i tillegg til vedtak om nedlegging òg skje ei endring av forskrifta om skulekringsgrensene. Forvaltningslova vert nytta for endring av forskrifta om skulekringsgrenser. Det betyr at berørte får uttale seg før forskrifta vert vedteke, endra eller oppheva, bl.a. foreldrerådet eller samarbeidsutvalet ved dei enkelte skulane i kommunen. Nedlegging av skular og kringgrenser kan handsamast i ei og same sak eller som to separate saker. Vaksdal kommune handsamar nedlegging av skular og endring av kringgrenser i to separate saker då det er greia ut fire alternativ med ulike mogelege kringgrenser.

Mandat for utgreiing og vurdering av skulestruktur

Skulestrukturen i Vaksdal skal greiast ut og vurderast i ein heilskapleg analyse der pedagogiske, samfunnsmessige og økonomiske vurderingar skal leggjast vekt på. Skulestrukturen må tilpassast dei økonomiske rammene som er tildelt.

Utgreiinga skal visa konkrete alternativ for ein framtidig skulestruktur som skal gje ein framtidsretta skule der opplæringstilbodet skal vera likeverdig uavhengig av kor i kommunen ein bur.

Utgreiinga skal vera grunnlag for politisk handsaming i høve til om dagens skulestruktur skal endrast.

Arbeidsgruppe for utgreiing og vurdering

Arbeidsgruppa har vore samansett av kommunalsjef, økonomisjef, einingsleiar skule, einingsleiar samfunnsutvikling og hovudtillitsvalt for Utdanningsforbundet.

Norconsult har vore engasjert som konsulent for utarbeiding av skulebruksplanen 2015-2030.

Arbeidet har vore leia av kommunalsjef Oppvekst.

Status for arbeidet har vore lagt fram for Levekårsutvalet jamleg gjennom prosessen.

Høyring

Utgreiing om framlegg til eventuelle endringar om skulestruktur vart i LEV sak 28/2015: Høyring skulestruktur i levekår sendt på høyring

Det er utarbeida to dokument som grunnlag for drøfting av skulestruktur; Skulebruksplan 2015-2030 og Utgreiing av skulestruktur. Skulebruksplan 2015 – 2030 er utarbeida av Norconsult i samarbeid med arbeidsgruppa som utgreia skulestruktur. Utgreiing av skulestruktur er utarbeida av arbeidsgruppa og dokumentet byggjer på tal, prognosar og analyser i Skulebruksplan 2015 – 2030 og har ei skulefagleg vurdering. Dokumenta vart sendt på høyring samla.

Spørsmål om skulestruktur vil berøre foreldre og nærmiljø. Skulen sitt samarbeidsutval, alternativt, foreldreråd, bør difor få høve til å uttala seg når det gjeld vedtak om skulestruktur.

Høyringa om skulestruktur i Vaksdal har vore open, slik at alle interesserte har hatt høve til å kome med uttale. FAU, SU og elevrådet ved alle skulane mfl. vart invitert til høyring i eige høyringsbrev.

Ved høyringsfrist 11. februar 2016 var det kome inn 33 uttalar.

I tillegg er det kome inn 1167 underskrifter for å oppretthalde skulestrukturen som i dag. Dei fleste uttalanane tek for seg eigen skule og eige nærmiljø, men nokon har òg element i seg meir generelt om skulane og nærmiljøa i Vaksdal. Uttalanane varierer frå korte uttalar i e-post til større dokument.

Innspela frå høyringa, saman med Utgreiing skulestruktur i Vaksdal kommune og Skulebruksplan 2015-2030, ligg til grunn for saka som rådmannen skal fremja for politisk handsaming i

Kommunestyret.

Høyringane vart lagt fram i Levekårsutvalet, sak 07/2016 og oppsummert i Formannskap/plan- og økonomiutval 18/2016. Sakene ligg ved dette saksframlegget

Utgreiing av sak om skulestruktur

Det er utarbeida to dokument som grunnlag for drøfting av skulestruktur; Skulebruksplan 2015-2030 og Utgreiing av skulestruktur. Skulebruksplan 2015 – 2030 er utarbeida av Norconsult i samarbeid med arbeidsgruppa som utgreia skulestruktur. Dokumenta ligg som vedlegg i saka og vurderingane byggjer høyringane og på dokumenta gjeldande skulestruktur.

I tillegg vart det med bakgrunn av gjennomgang av høyringane vedteke i Formannskapet/plan- og økonomiutval i sak 18/2016 å greie ut nærare følgjande områder:

- *Kvaliteten i skulane i Vaksdal gjennom årsmelding og tilstandsrapport*
- *Reduksjonen i årsverk vil ha stor innverknad på undervisningstilbodet Vaksdal kommune skal gje skuleborna og det vil vera nødvendig å greia ut kva konsekvensar dette vil få for:*
  - *Tidleg innsats, spesielt på 1. – 4. trinn*
  - *Deling av klassar / grupper i kjernefaga (norsk, engelsk og matematikk)*
  - *Spesialundervisning til elevar med særskilde behov og særskild språkopplæring*
  - *Storleik på grupper/ lærartettleik og romkapasitet*
  - *Fagmiljøet for det pedagogiske personalet*
  - *Krav til minstetimetil undervisning ut frå lovlegheit*
- *Belyse kva rolle skulane i Vaksdal tek i sine respektive lokalsamfunn og nærmiljø i dag, basert på høyringsuttalane.*
- *Modellar og statistikk om bustadbygging, befolkningsutvikling og pendling i Vaksdal*

Vidare følgjer utgreiingane etter vedtak i Formannskap/plan- og økonomiutval 18/2016. Denne utgreiinga supplerer Skulebruksplan 2015-2030 og Utgreiing av skulestruktur

Frå tilstandsrapport om kvaliteten i skulane i Vaksdal

Kvaliteten i skulane i Vaksdal vert lagt fram for politisk nivå våren 2016 i Årsmelding 2015 og Tilstandsrapport for skule 2016. Dokumenta viser i kva grad me har lukkast i å forbetre resultatane i skulane i Vaksdal med dei strategiane som er lagt. Ei kort oppsummering er som følgjer:

Læringsmiljø

Læringsmiljøet i skulane i Vaksdal er i all hovudsak godt. Særleg resultatane frå dei siste års 10. årssteg viser at Vaksdal ligg jamt med eller over landsgjennomsnittet på dei fleste områda. På 7. årssteg er det litt meir variert, men her ligg vi òg over eller tett oppunder på landsgjennomsnittet. Det vert arbeida systematisk med læringsmiljøet på alle skulane, blant anna med programmet PALS.

Læringsresultat

Vaksdal kommune har i Kommunedelplan Oppvekst mot 2020 som mål å auke grunnskulepoeng for elevane som er ferdig med 10-årig grunnskule og sikra at nivået stabiliserer seg på nasjonalt nivå. Grunnskulepoeng er eit mål for det samla læringsutbyttet for elevar som vert sluttvurdert med karakterar. Resultatane frå dei siste 5 åra viser at elevane i Vaksdal skåra jamt fleire poeng under nasjonalt nivå og vurdert i kommunebareometeret med plass 422 av 429 kommunar. I kommunebareometeret som vert utarbeida for den enkelte kommune i Noreg årleg vert kvaliteten i skulane i Vaksdal synleggjort. Gjennomsnittleg grunnskulepoeng dei siste 4 åra når

ikkje måla i Kommunedelplanen og kommunen er blant dei 5 % dårlegaste kommunane i landet. På den andre sida viser det at trivselen på skulane i Vaksdal er særleg god og blant dei 5 % av kommunane som er best i landet.

Dei faglege måla for både nasjonale prøvar og grunnskulepoeng har vi ikkje nådd dei siste åra. Skulane har arbeidd godt med tiltak for å auke læringsutbytte og snu trenden, men resultatata uteblir, særleg i høve grunnskulepoeng. Skuleåret 2014/2015 er resultatata om lag som tidlegare år og vi ligg under snittet for Hordaland og landet elles.

Resultata frå dei nasjonale prøvane har òg dei seinare åra lagt under landsgjennomsnittet, for utanom resultatata på 9. årssteg.

Overgang til vidaregåande skule

Bortimot alle kommunen sine ungdommar startar i vidaregåande skule etter gjennomført grunnskule. Statistikken viser at elevane i Vaksdal har hatt mindre fråfall enn landet elles dei siste ti åra. Tendensen viser likevel ei urovekkande auke av elevar i Vaksdal som fell frå, medan landet elles har ein reduksjon. Gjennomføring av vidaregåande opplæring auka sannsynet for varig tilknytning til arbeidslivet og redusera risikoen for bruk av offentlege trygde- og stønadsordningar. I Kommunedelplan Oppvekst mot 2020 er målet at elevane i Vaksdal skal ha grunnskulepoeng som landet elles. Dette er eit viktig mål då resultatet i grunnskulepoeng elevane har når dei går ut frå 10. årssteg har innverknad på fullføring av vidaregåande skule. Av del elevar med grunnskulepoeng under 30 poeng er det i underkant av 25 % som fullfører vidaregåande skule.

Innhaldet i barnehage og skule skal gi barn og unge grunnlaget for sitt vaksne liv, livsmeistring. Mange elevar i Vaksdal har eit for svalt fagleg utbytte av opplæringa. Dette fører til at for mange elevar ikkje fullfører vidaregåande opplæring og forfallet har auka i Vaksdal dei siste åra, medan landet elles har ein reduksjon. Nesten 20 % av 24-åringar som ikkje har fullført vidaregåande skule nyttar trygde- og stønadsordningar frå staten. Eit kunnskapsintensivt og spesialisert arbeidsliv, ny teknologi og betydinga av den enkelte si allmenndanning, gjer at alle elevar treng å utvikla solide faglege kunnskapar og ferdigheiter i skulen.

Utgreiing av dei økonomiske konsekvensar av å oppretthalda skulestrukturen som i dag

Reduksjonen i årsverk vil ha stor innverknad på undervisningstilbodet Vaksdal kommune skal gje skuleborna. Økonomiplan 2016 – 2019 føreset å redusera rammene til oppvekst med kr 5 925 000 i perioden 2015 – 2019. Denne reduksjonen utgjer omlag 9,5 undervisningsårsverk, rekna ut frå ei gjennomsnittleg årsløn for lærarar i Vaksdal pr. 2014.

Skulane i Vaksdal har dei 5 siste åra redusert med 10 lærarårsverk. Dette har ført til at elevane i dag er fleire elevar pr. lærar enn gjennomsnittet i landet elles og berre Bergen, Os og Askøy kommunar i Hordaland har fleire elevar pr. lærar enn Vaksdal. Det same gjeld timar til undervisning. Vaksdal gjev færre timar til undervisning pr. elev enn tidlegare år og berre kommunane Bergen, Os og Askøy i Hordaland gjer same eller færre timar enn Vaksdal. Det vil verta vanskeleg å drifta skulane på ein god måte med ytterlegare nedrykk på omlag 9,5 årsverk, noko som elevane vil merka med større grupper og færre lærarar til støtte og hjelp.

Skulane i Vaksdal har greia ut strukturkonsekvensar på den enkelte skule ved å oppretthalda skulestrukturen basert på økonomiplanen 2016-2019 ut frå følgjande områder:

- Tidleg innsats, spesielt på 1. – 4. trinn
- Deling av klassar / grupper i kjernefaga (norsk, engelsk og matematikk)
- Spesialundervisning til elevar med særskilde behov og særskild språkopplæring
- Storleik på grupper/ lærartettleik og romkapasitet
- Fagmiljøet for det pedagogiske personalet

· Krav til minstetimetil til undervisning ut frå lovlegheit

Tidleg innsats, spesielt på 1. – 4. trinn

Tidleg innsats må ivaretakast av læraren som underviser klassen. Det vil seie at tilpassa opplæringa i norsk og matematikk, som mellom anna fordra særleg høg lærartettleik i 1. – 4 årssteg, vil verta ivareteke av læraren som underviser heile klassen og lærartettleiken vert ikkje auka. Tidleg innsats særleg retta mot elevar med svak dugleik i lesing og rekning vil òg gjennomførast av læraren som underviser klassen. For å kunne løyse ut ressursar til tidleg innsats er det mogeleg å undervisa 30 – 50 elevar saman i nokre fag. Her vil skulane få utfordring med storleik på klasserom og må finne alternative læringsareal som undervisning ute eller gymsal/samfunnssal.

Deling av klassar / grupper i kjernefag (norsk, engelsk og matematikk)

Dei seinare åra har skulane i Vaksdal nytta tal for samanslåing av årssteg etter tidlegare brukte «klassedelingsstal». I grupper der fleire årssteg går saman, t.d. 1. og 2. årssteg, har skulane i Vaksdal tidlegare delt årsstega i kjernefaga faga matematikk, norsk og engelsk. Desse timane som skal styrkja opplæring er vorte redusert dei siste åra og dei økonomiske rammene i økonomiplanen vil føre til at grupper der fleire årssteg går saman må undervisast saman på tvers av årssteg i alle fag, òg i kjernefaga. Dette er krevjande både for borna og for lærarane då det er store forskjellar i utviklinga til elevane, spesielt dei første åra med grunnopplæringa.

Spesialundervisning til elevar med særskilde behov og særskild språkopplæring

Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning. Dette er varierende frå skule til skule og år til år. Skulane i Vaksdal nytta skuleåret 2015/2016 15 % av undervisningstimar totalt til spesialundervisning (nasjonalt 17 %). I utgreinga av dei økonomiske konsekvensane har skulane lagt inn 15 % spesialundervisning av det lovfesta timetalet på dei einskilde trinna og vil med det kunne oppretthalda spesialundervisning til elevar med særskilde behov.

Elevar som har behov for særskild språkopplæring må få dekkja si opplæring i ordinær klassen saman med dei andre elevane. Dette vil vera utfordrande både for elevar og lærarar, særleg inntil borna har lært seg norsk godt noko til å forstå kva som vert samtala om i klasserommet. Minoritetspråklege elevar kan gå på i ein mottaksklasse på annan skule enn nærskulen inntil to år. For å styrkje og samla kompetansen og kapasiteten i høve opplæringa for minoritetspråkleg elevar kan Vaksdal kommune oppretta ein mottaksklasse på Dale barne- og ungdomsskule.

Storleik på grupper / lærartettleik og romkapasitet

Storleiken på klasseromma på dei ulike skulane variera. Vaksdal og Dale har klasserom med plass til 26-28 elevar, medan romma på Stanghelle variera frå 19 elevar til 24 elevar. Avgrensingar i romkapasitet på Stamnes gjeld spesialrom til mat og helse og kroppsøving. Storleiken på gruppene, slik vi kjenner elevtalet i dag, vil kunne gjera seg nytte av dei romma skulane har, men storgrupper på 30 – 50 elevar må ha andre alternative læringsareal enn ordinære klasserom. Alternative læringsareal kan vera undervisning ute og i gamsa/samfunnssal.

Fagmiljø for det pedagogiske personalet

Hausten 2015 vart det innført kompetansekrav til undervisning i norsk, engelsk og matematikk på 1. – 7. årssteg. Frå tidlegare har det vore kompetansekrav til undervisning i både i kjernefaga norsk, engelsk og matematikk og i andre fag på 8. – 10. årssteg.

Med færre tilsette vil fagmiljøa verta mindre. I tillegg vert det òg ein konsekvens når lærarar går av med alderspensjon. Skulane kan ikkje erstatta lærarar som sluttar med same fagkompetanse, ev. fagkompetanse som skulen treng. Med bakgrunn i at regjeringa er vorte særleg strenge i høve kompetansekrav til lærarane i dei einskilde faga, kan dette føra til vanskar i høve

tilstrekkeleg og rett kompetanse på den einskilde skule. Dette gjeld på både barnesteget og ungdomsteget.

Krav til minstetimetil til undervisning

Det er fastsett eit *samla minstetimetil* for elevar på 1.-7 årssteg og for elever på 8.-10. årssteg som elevane har rett til. Skuleeigar har plikt til å gje dette timetalet, men står fritt til å tilby fleire timar.

Med dei økonomiske rammene som ligg i økonomiplanen vil vi ikkje kunne gjennomføre all undervisninga som vi skal gje elevane ved å ha klassar mellom 20 – 30 elevar. For å kunne stette krav til minstetimetil vil det vera nødvendig å undervisa storgrupper på 30 – 50 elevar i enkelte fag.

Rolla skulane tek i sine respektive lokalsamfunn og nærmiljø i dag, basert på høyringsuttalane

I forskinga vert det vist til tre ulike typar modellar for korleis ein skule kan samhandla med lokalsamfunnet på (Melheim, 2009; Edvardsen, 2004; Helle-Olsen, 1991). Den første modellen er den samfunnsignorante skulen som ikkje tilpassar arbeidet i skulen til den lokale konteksten, men operera isolert frå lokalsamfunnet. Ein annan modell er den samfunnspassive skulen som er open for informasjon og kontakt med omgjevnaden og samhandlar med lokalsamfunnet på eit nivå som påverkar undervisninga, t.d. ekskursjonar og prosjektoppgåver. Den samfunnsaktive skulen som er den tredje modellen, er ein ressurs for lokalsamfunnet gjennom å tilby tenester utover grunnskuleopplæring. Ved gjennomgang av høyringane kjem det klart fram at skulane i Vaksdal er den samfunnsaktive skulen som nærmiljøet og lokalsamfunnet set høgt i verdi i bygda.

Vaksdal skule

I høyringane skildra instansane at skulen i nærmiljøet er viktig og positivt for bygda og som ein plass der ein kan møtast både ute og inne. Skulen er ein viktig samarbeidspartnar for lag og organisasjonar. Med skulen i nærmiljøet kan elevane gå til og frå skulen, noko som er bra for borna. Ved å flytte borna til annan skule vert nærleiken mellom skule og heim teke frå borna. Skulen er limet i lokalmiljøet.

Stanghelle skule

I høyringane skildra instansane at skulen og skulebygget fungera som er ein motor i lokalsamfunnet. Utområdet til skulen er fint opparbeidd og gjev moglegheit for varierte aktivitetar, både på fritid og i skuletid. Det vert òg peika på at lag og organisasjonar nyttar skulen på ettermiddagen/kvelden og ungdomsklubben er særleg nemnd som noko ein er redd for å misse. Stanghelle skule er ein plass der ein kan møtast både ute og inne.

Dale barne- og ungdomsskule

I høyringane skildra instansane at skulen er viktig knutepunkt for bygda. Det vert peika på fordelane med skulen i nærmiljøet der ein har eit kjent nærmiljø, sosialt nettverk og overgang barnehage- skule. Skulen er ein samarbeidspartnar for lag og organisasjonar og som ein plass der ein kan møtast både ute og inne.

Stamnes skule

I høyringane skildra instansane at skulen er viktig for bygda. Her er det feiringar og markeringar, møter og er ein formell og uformell møteplass. Det er eit veldig godt skule-heimsamarbeid med dugnadsånd og eigarkjensle til skulen. Det vert òg peika på at det er kort reisetid slik at borna får vera med vener og familie etter skuletid. Uteområdet er fint opparbeidd og gjev moglegheit for varierte aktivitetar, både på fritida og i skuletida.

Befolkningsutvikling, bustadbygging og pendling i Vaksdal

Befolkningsutvikling

Frå år 2000 til 2015 har folketallet i Vaksdal kommune gått ned med 2,3%. Internt i kommunen er det ein tendens til at områda utanfor stasjonsbyane Vaksdal, Stanghelle og Dale har opplevd størst nedgang. Vaksdal og Dale har hatt positiv folketalsutvikling i perioden.

Størst nedgang i prosent finn ein i Bergsdalen og Eidslandet/nedre Eksingedalen, medan Straume/Stamnes opplever størst nedgang i absolutte tal. Grunnkretsane Stanghelle og Stanghelle Vest er slått saman i denne utgreiinga for at ein skal operere med eit samla tal for Stanghelle, men det er verdt å merke seg at Stanghelle vest har ei folkeauke på 21,3% medan Stanghelle (aust for Dalevågen) har ein nedgang i folketallet på 12,8%. Eit meir detaljert kart over folketalsutviklinga 2000-2015 er vist i vedlegg.

Det er ikkje utarbeidd prognosar på grunnkrets nivå for Vaksdal kommune, men det er tilstrekkeleg i denne samanheng å peike på at om utviklingstrekk frå dei seinaste åra hald fram, vil befolkninga i kommunen i større grad konsentrere seg kring dei tre stasjonsbyane og folketallet i utkantane av kommunen vil reduserast ytterlegare.

Bustadbygging

Vaksdal kommune har ein stor overvekt av einebustadar og tomannsbustadar. Det er få mindre bustader som leilegheiter, blokker etc. Tal frå SSB syner at utviklinga i Vaksdal kommune dei seinare år har gått i retning av ein meir variert bustadstruktur. Likevel er kommunen framleis dominert av einebustadar med eit relativt høgt arealbeslag.

Det er registrert 16 reguleringsplanar i kommunen som ikkje er fullt utbygd med bustadar. Oppteljinga av bueningar er basert på plankart og føresegnar i vedtekne reguleringsplanar der gjeldande arealdel til kommuneplanen ikkje legg opp til ein annan arealbruk enn i reguleringsplanane. I somme tilfelle der føresegnene ikkje gjer grunnlag til å rekne ut kapasitet, er talet basert på ein kvalitativ vurdering av plankartet samanlikna med tilgrensande bustadstruktur.

Tabell 1 i vedlegg syner at det totalt er ein teoretisk kapasitet for kring 350 nye bustadar i vedtekne reguleringsplanar. Om ein legg til grunn 2,5 personar per buening vil det seie at planane har kapasitet til å ta hand om ein folketalsvekst på i underkant av 1000 personar.

Pendling

Tal frå SSB viser at Vaksdal pr. 4. kvartal har ei pendling ut på 892 personar. Dei fleste av desse pendlar til Bergen, 556 personar, medan andre pendlar til Voss, Modalen og andre nærliggande kommunar. I vedlegg er det sett opp ein tabellen med ei oversikt over pendlingstøm etter bustadkommune og arbeidsstadskommune pr. 4. kvartal 2014, SSB, tal sysselsette personar busett i Vaksdal

Økonomiplan og kunnskapsgrunnlaget til kommunereforma «Vaksdal som eigen kommune» omtalar utviklingstrenda nærare.

Vurdering av dei fire alternativa i utgreiing om skulestruktur i Vaksdal

Skulesektoren i Vaksdal kommune står ved eit vegskilje. Eldre bygningsmasse med stort renoveringsbehov, nye krav om kvalitet i tenestene og ein pressa økonomi gjer at vi må vurdere skulestrukturen i Vaksdal. Det er rådmannen si vurdering at kommunen bør nytte dette høve til å

stake ut ein ny kurs for skulane der vi set oss som mål at alle borna våre skal ha eit god, moderne og funksjonell skule som innbyr til trivnad, aktivitet, glede og læring. Pedagogisk innhald og fysisk utforming må gå hand i hand når vi nå skal utforma framtidens skule i Vaksdal. Det er argument som talar for både det eine og det andre i kvart enkelt alternativ. Rådmannen har valt å sortera desse argumenta under tre overskrifter; pedagogiske vurderingar, samfunnsmessige vurderingar og økonomiske vurderingar

Pedagogiske vurderingar

Den viktigaste ressursen i skulane er personalet som jobbar der. Den desidert største delen av skulane sitt driftsbudsjett er lønsutgifter, og det er i relasjonen mellom born og vaksen kvaliteten på tenesta vert bestemt. Ein kvalitativ god skule er difor basert på individa som er tilsett. Strukturelle endringar vil aldri kunne rokke på dette enkle faktum, men det er likevel rådmannen si vurdering at òg strukturelle faktorar spelar inn når kvaliteten skal vurderast.

Dei små skulane i Vaksdal sitt store fortrinn har vore små elevgrupper og med det høg lærartettleik. Lærarar som underviser ei elevgruppe på 10 - 15 elevar har rimelegvis meir tid til kvar elev enn ein lærar som underviser ei gruppe på nærmare 30. Det er i dag færre elevgrupper med 10 – 15 elevar i Vaksdal enn tidlegare. Særleg på Dale barne- og ungdomsskule og på Stanghelle skule har elevgruppene vorte større med fleire årssteg i same elevgruppe.

Samanlikna med andre kommunar viser lærartettleik og tal undervisningstimar til elevane at vi i dag ligg på nivå som vekstkommunar i Hordaland. Desse opplever press på skuleplassar og har store klassar. Fortrinnet med små elevgrupper og stor lærartettleik er ikkje lenger kvardagen i skulane i Vaksdal og med rammevilkåra som ligg i økonomiplan 2016-2019 vil dette forsterkast i negativ retning.

Målet om eit godt fagmiljø i skulane er grunngeve i mykje både norsk og internasjonal forskning som seier at kollegial samarbeid om undervisningspraksis gjer betre læringsmiljø for elevane. Den profesjonelle lærer er en samarbeidande og ikkje en privatpraktiserande lærer. Frå hausten 2015 er det innført nasjonale krav til at lærarar må ha fagleg fordjuping i norsk, engelsk og matematikk for å undervisa i faga. Rådmannen meiner forskriftsendringa vil krevja ei omlegging frå generalistlæraren til meir spesialiserte faglærarar i skulane i Vaksdal. For å møte dette er det føremålstenleg at grunnskulen etablera større og sterkare fagmiljø blant dei tilsette. Vaksdal kommune har mange dyktige lærarar, men mange av desse lærarane manglar formell kompetanse i faga dei underviser i. Dette er ei utfordring vi må møte gjennom å gje lærarane tilbod om vidareutdanning, men samstundes er det rådmannen si vurdering at det på små skular vil verta svært vanskeleg å møta desse krava. Små skular med få lærarar vil ikkje i same grad som store skular ha høve til å nytte seg av faglærarar, og vil difor måtte vidareutdanna ein og same lærar innan fleire fagområder. Dette er både tids- og kostnadskrevjande. I eit slikt perspektiv er det altså rimeleg å anta at små skular vil ha utfordringar med å møta kvalifikasjonskrava i faga norsk, matematikk og engelsk i lang tid framover.

Det er i utgreiinga peika på at små fagmiljø på skulane med få lærarar vil verta meir sårbart enn med større fagmiljø. Hovudgrunngevinga for at større fagmiljø gjev gode læringsmiljø, er at fagmiljøa står sterkare i større einingar. Lærarane i skulen treng eit miljø rundt seg til å drøfta praksis og vidareutvikla metodikken sin. Skulane har endra sterkt karakter dei seinare åra. Det er ein mykje tydelegare forventning om at skulane skal vera i fagleg utvikling og levera gode resultat i form av høg trivnad, gode læringsresultat og auka gjennomføringsgrad i vidaregåande opplæring. Dette er ein viktig del av samfunnsoppdraget for skulen. Resultata frå skulane i Vaksdal viser at elevane har dårlegare læringsresultat enn elevar elles i landet og det er variasjon mellom skulane og mellom årskulla. Det psyko-sosiale miljøet er godt ved alle skulane i kommunen.

Alternativ 0 – Vidareføring av dagens skulestruktur

Ei vidareføring av skulestrukturen slik den er i dag vil ha store negative pedagogiske konsekvensar for elevane i Vaksdal. Konsekvensane er skildra i Økonomiske konsekvensar ved å oppretthalda skulestrukturen som i dag.

Alternativ 1 – Fem skular – 5. – 10. årssteg samla på Dale barne- og ungdomsskule

Elevane frå Vaksdal, Stanghelle, Dale, Stamnes og ev. Eidslandet på 5. – 7. årssteg vert samlokalisert på Dale barne- og ungdomsskule, medan Eksingedalen skule held fram som i dag. Det vil gje eit samla elevtal på om lag 400 elevar og ein vil ha behov for eit nytt skulebygg.

Samlokalisering vil gje elevane i Vaksdal eit meir likeverdig tilbod knytt til innhaldet i skulen på 5.- 7. årssteg. Likeverdig i høve faktorar som fysiske og bygningsmessige tilhøve, digital-tilgang, spesialrom og tilgang på gode faglærarar. Ein ny barne- og ungdomsskule får moderne fasilitetar med stor grad av fleksible romløyningar. Dette gjev betre mogelegheit for tilpassa opplæring gjennom variasjon og breidde i metodeval og organisering av undervisninga på årsstega.

Det pedagogiske tilbodet til elevar med ulike behov kan samordnast ved ein felles barne- og ungdomsskule for 5. – 10 årssteg. Det gjev betre ressursutnytting til ulike elevgrupper som elevar med behov for spesialundervisning, tilpassingar for sterke elevar og andre interessegrupper. Sosialt vert det større mangfald for elevane og større mogelegheit for å finne likesinna. Samla administrasjonsressurs vil gje stordriftsfordelar.

Med eit større fagmiljø på Dale barne- og ungdomsskule vil ein samstundes ha større mogelegheit til ei omlegging frå generalislæraren til meir spesialiserte faglærarar i skulane i Vaksdal frå 5. – 10. årssteg.

Ved å samla 5. – 10. årssteg vil ein òg i større grad ha høve til å samla tverrfagleg kompetanse, t.d. PPT, helsesøster og andre, for ein meir effektiv ressursutnytting inn mot born, foreldre og andre samarbeidspartnarar.

Nærmiljøskulane med 1. – 4. årssteg, vil få eit allereie lågt elevtal nesten halvert ved skulane på Vaksdal, Stanghelle og Stamnes. Avhengig av samla elevtal vil ein fådelt skule stå igjen med 2-4 klassar, noko som er lite i fagleg og sosial samanheng. Færre lærarar på skulen fører samstundes til redusert fagmiljø og fagkompetanse. Det vil ikkje seie at store skular er betre enn små skular, men på små skular med få lærarar vil det verta meir sårbar i høve kompetansen til den enkelte lærar og høve erfaringslæring. Å oppretthalda nærmiljøskulane fordrar at ein nyttar kompetansen ein har i dei enkelte faga på tvers av skulane og betra erfaringslæring i nettverkarbeid imellom skulane.

Alternativ 2 – Tre skular – Dale barne- og ungdomsskule, Vaksdal skule og Eksingedalen skule

Elevane frå Stanghelle, Dale, Stamnes og ev. Eidslandet vert samlokalisert på Dale barne- og ungdomsskule, medan Vaksdal og Eksingedalen vert lokalisert som i dag. Det vil gje eit samla elevtal på om lag 400 elevar og ein vil ha behov for eit nytt skulebygg.

Både Dale barne- og ungdomsskule og Vaksdal skule vil truleg få store nok fagmiljø som har kompetanse og kapasitet til å skapa gode læringsmiljø. På Dale barne- og ungdomsskule vil ein få styrkja eit allereie etablert læringsmiljø, medan ein på Vaksdal skule må vidareutvikla allereie etablert læringsmiljø. Ein vil òg ha større mogelegheit til ei omlegging frå generalislæraren til meir spesialiserte faglærarar, særleg ved Dale barne- og ungdomsskule der ein òg vil ha fagmiljøet som underviser 8. – 10. årssteg .

Det pedagogiske tilbudet til elevar med ulike behov kan samordnast i større grad på færre skular. Det gjev betre ressursutnytting til ulike elevgrupper som elevar med behov for spesialundervisning, tilpassingar for sterke elevar og andre interessegrupper. Sosialt vert det større mangfald for elevane og større mogelegheit for å finne likesinna.

Ved å samla elevane på tre skular vil ein òg i større grad ha høve til å samla tverrfagleg kompetanse, t.d. PPT, helsesøster og andre, for ein meir effektiv ressursutnytting inn mot born, foreldre og andre samarbeidspartnarar.

Alternativ 3- To skular – Dale barne- og ungdomsskule og Eksingedalen skule

Elevane frå Vaksdal, Stanghelle, Dale, Stamnes og ev. Eidslandet vert samlokalisert på Dale barne- og ungdomsskule, medan Eksingedalen vert lokalisert som i dag. Det vil gje eit elevtal på om lag 500 elevar og ein vil ha behov for eit nytt skulebygg.

Samlokalisering av alle elevane vil i ein felles barne- og ungdomsskule vil gje elevane i Vaksdal eit meir likeverdig tilbud knytt til innhaldet i skulen. Likeverdig i høve faktorar som fysiske og bygningsmessige tilhøve, digital-tilgang, spesialrom og tilgang på gode faglærarar. Ein ny barne- og ungdomsskule får moderne fasilitetar med stor grad av fleksible romløyningar. Dette gjev betre mogelegheit for tilpassa opplæring gjennom variasjon og breidde i metodeval og organisering av undervisninga.

Det pedagogiske tilbudet til elevar med ulike behov kan samordnast ved ein felles barne- og ungdomsskule. Det gjev betre ressursutnytting til ulike elevgrupper som elevar med behov for spesialundervisning, tilpassingar for sterke elevar og andre interessegrupper. Sosialt vert det større mangfald for elevane og større mogelegheit for å finne likesinna. Samla administrasjonsressurs vil gje stordriftsfordelar.

Eit større fagmiljø gjer gode læringsmiljø og fagmiljøet står sterkare på større skular. Lærarane i skulen treng eit miljø rundt seg til å drøfta praksis og vidareutvikla metodikken sin. Med eit større fagmiljø på Dale barne- og ungdomsskule vil ein samstundes ha større mogelegheit til ei omlegging frå generalistlæraren til meir spesialiserte faglærarar i skulane i Vaksdal frå 1. – 10. årssteg.

Ved å samla elevane på to skular vil ein i større grad ha høve til å samla tverrfagleg kompetanse og lovpålagte tenester slik at desse (barnevern, PPT, helsesøster ev. andre) får ein meir effektiv ressursutnytting inn mot born, foreldre og andre samarbeidspartnarar.

Økonomiske vurderingar

Vaksdal kommune har ein pressa økonomi, og skulane må driftast effektivt. For å møte dette kravet må skulane nytte kapasitet sin fullt ut. Utgreiinga viser at det er ledig kapasitet på alle skulane i Vaksdal, sjølv om det periodevis i tida 2016-2030 vil vera god utnytting av kapasiteten ved Vaksdal skule.

Økonomiplan 2016 – 2019 føreset at å redusera rammene til oppvekst med kr 5 925 000 i perioden 2015 – 2019. Vurderinga som vert gjort i dei ulike alternativa er basert på økonomitala som ligg til grunn for utgreiinga av skulestruktur. I mandatet om utgreiing og vurdering av skulestruktur heiter det at skulestrukturen må tilpassast dei økonomiske rammene som er tildelt.

Alternativ 0 A/B – Vidareføring av dagens skulestruktur

I alternativ 0A vil kostnader knytt til undervisning og skyss vera som i dag. Ved rehabilitering av Dale barne- og ungdomsskule vil ein heller ikkje få redusert driftskostnader i høve FDV og kapitalkostnader.

I alternativ 0B vil kostnader knytt til undervisning og skyss vera som i dag. Ved bygg av ny Dale barne- og ungdomsskule vil ein få redusert driftskostnader i høve FDV og kapitalkostnader med 5,7 mill. pr. år (2015-2030).

Alternativ 1 er ikkje tilpassa dei økonomiske rammene som er tildelt og konsekvensane er skildra under overskrifta Økonomiske konsekvensar ved å oppretthalde skulestrukturen som i dag.

Alternativ 1 – Fem skular – 5. – 10. årssteg samla på Dale barne- og ungdomsskule

I alternativ 1 vil kostnader knytt til undervisning verta redusert med 4 mill. årleg, medan skyss vil få ein auka kostnad årleg med 0,6 mill. Samla vil kostnaden gå ned 3,4 mill. årleg (2015-2030). Av dei 3,4 mill. kjem 1,6 mill. som reduksjon i høve kjøpa av elevplassar i Modalen kommune.

I alternativ 1 føreset ein ny Dale barne- og ungdomsskule med ein kapasitet til 400 elevar. Driftskostnader i høve FDV og kapitalkostnader vert redusert med 3,6 mill. pr. år (2015-2030).

Alternativ 1 vil gje ei innsparing som er nærare tildelte rammer, men ytterlegare reduksjon i undervisningsdrift av skulen må gjennomførast.

Alternativ 2 – Tre skular – Dale barne- og ungdomsskule, Vaksdal skule og Eksingedalen skule

I alternativ 2 vil kostnader knytt til undervisning verta redusert med 3,9 mill. årleg medan skyss vil få ein auka kostnad årleg med 0,6 mill. Samla vil kostnaden gå ned 3,3 mill. årleg (2015-2030). Av dei 3,3 mill. kjem 1,6 mill. av kjøpa av elevplassar i Modalen kommune.

I alternativ 2 føreset ein ny Dale barne- og ungdomsskule med ein kapasitet til 400 elevar. Driftskostnader i høve FDV og kapitalkostnader vert redusert med 6,3 mill. pr. år (2015-2030). Alternativ 2 vil gje ei innsparing som er nærare tildelte rammer, men ytterlegare reduksjon i undervisningsdrift av skulen må gjennomførast.

Alternativ 3- To skular – Dale barne- og ungdomsskule og Eksingedalen skule

I alternativ 3 vil kostnader knytt til undervisning verta redusert med 8,4 mill. årleg medan skyss vil få ein auka kostnad årleg med 1,2 mill. Samla vil kostnaden gå ned 7,2 mill. årleg (2015-2030). Av dei 7,2 mill. kjem 1,6 mill. av kjøpa av elevplassar i Modalen kommune.

I alternativ 3 føreset ein ny Dale barne- og ungdomsskule med ein kapasitet til 550 elevar. Driftskostnader i høve FDV og kapitalkostnader vert redusert med 7,1 mill. pr. år (2015-2030). Alternativ 3 vil gje ei innsparing som er innanfor dei noverande tildelte økonomiske rammene i økonomiplanen 2016-2019.

Samfunnsmessige vurderingar

I høyringane kjem det fram at skulane i Vaksdal er samfunnsaktive og ein ressurs for lokalsamfunnet gjennom å tilby tenester utover grunnskuleopplæring. Det vert òg peika på bustadutvikling og attraktivitet som ein faktor ved endring av skulestruktur.

Skuleskyss vil vera aktuelt i alle alternativ. Alternativ 0 har færrest born med skyss, alternativ 1 og 2 har om lag same talet born med skyss, medan alternativ 3 ar flest born med skyss. I høyringane vert det peika på tre utfordrande forhold kring skuleveg og skuleskyss; farlege vegar

som er utsett for ras og ulukker, tidsbruk for elevane ved lengre skuleveg og utrygg oppleving for elevane ved å ta buss til skulen. Vaksdal kommune er ein langstrakt kommune med mange vegar som kan følast utrygge. Foreldre og elevar si oppleving av at det er utrygt å ferdast på vegane kan ikkje motprovast. Ved eventuell endring av skulestruktur og med det auka del elevar som må ta buss til skulen, må det arbeidast med, saman med transportør å gjera skuleskyssen så trygg som mogeleg og organisera det slik at ungene opplever det som trygt.

Alternativ 0 A/B – Vidareføring av dagens skulestruktur

Ved vidareføring av skulestrukturen slik den er i dag vil skulane truleg skulane halde fram med å vera samfunnsaktive skular som ein ressurs for lokalsamfunnet gjennom å tilby tenester utover grunnskuleopplæring.

SFO vil vera eit tilbod i nærmiljøet og dei aller fleste borna kan gå til og frå skulen.

Alternativ 1 – Fem skular – 5. – 10. årssteg samla på Dale barne- og ungdomsskule

Ved å oppretthalde 1. – 4. årssteg i kvar bygd vil truleg skulane halde fram med å vera samfunnsaktive skular som ein ressurs for lokalsamfunnet gjennom å tilby tenester utover grunnskuleopplæring slik som i dag.

SFO vil vera eit tilbod i nærmiljøet og dei aller fleste borna i 1. – 4. årssteg kan gå til og frå skulen.

Alternativ 2 – Tre skular – Dale barne- og ungdomsskule, Vaksdal skule og Eksingedalen skule

Stamnes og Stanghelle vil miste SFO-tilbodet i nærmiljøet og ein konsekvens er at foreldre som ynskjer borna i SFO får ekstra tid til transport av borna til og frå SFO. Dette kan opplevast som negativt og meirbelastande for småbarnsfamiliar i ein elles travel kvardag. Særleg kan dette gjelde for dei som pendlar til arbeid i andre kommunar enn Vaksdal. Fleire høyringsuttalar peikar òg på denne konsekvensen som negativt.

Den samfunnsaktive skulen som ein del av Stanghelle og Stamnes vil mogeleg verta svekka. Likevel vil ein skule på Dale kunne vera ein samfunnspassiv skulen som er open for informasjon og kontakt med omgjevnaden og samhandlar med lokalsamfunnet på eit nivå som påverkar undervisninga, t.d. ekskursjonar og prosjektoppgåver. Dale barne- og ungdomsskule har erfaringar med slikt arbeid.

Attraktivitet og befolkningsutvikling er trekt fram i høyringane som ein konsekvens ved å flytte alle elevane frå Stamnes og Stanghelle til Dale.

Alternativ 3- To skular – Dale barne- og ungdomsskule og Eksingedalen skule

Stamnes, Stanghelle og Vaksdal vil miste SFO-tilbodet i nærmiljøet og ein konsekvens er at foreldre som ynskjer borna i SFO får ekstra tid til transport av borna til og frå SFO. Dette kan opplevast som negativt og meirbelastande for småbarnsfamiliar. Særleg kan dette gjelde for dei som pendlar til arbeid i andre kommunar enn Vaksdal. Fleire høyringsuttalar peikar òg på denne konsekvensen som negativt.

Den samfunnsaktive skulen som ein del av Vaksdal, Stanghelle og Stamnes vil mogeleg verta svekka. Likevel vil ein felles skule kunne vera ein samfunnspassiv skulen som er open for informasjon og kontakt med omgjevnaden og samhandlar med lokalsamfunnet på eit nivå som påverkar undervisninga, t.d. ekskursjonar og prosjektoppgåver. Dale barne- og ungdomsskule har erfaringar med slikt arbeid.

Attraktivitet og befolkningsutvikling er trekt fram i høyringane som ein konsekvens ved å flytte alle elevane frå Vaksdal, Stamnes og Stanghelle til Dale.

Samla vurdering

Mandatet til rådmann er at skulestrukturen i Vaksdal skal greiast ut og vurderast i ein heilskapleg analyse der pedagogiske, samfunnsmessige og økonomiske vurderingar skal leggjast vekt på. Skulestrukturen må tilpassast dei økonomiske rammene som er tildelt. Utgreiinga skal visa konkrete alternativ for ein framtidig skulestruktur som skal gje ein framtidsretta skule der opplæringstilbodet skal vera likeverdig uavhengig av kor i kommunen ein bur.

Når ressursramma til skulane skal reduserast, er det viktig å vurdere kvaliteten på opplæringa til elevane opp mot ei eventuell endring av skulestruktur. Det er eleven sitt læringsmiljø som skuleeigar har ansvar for, ei opplæring som tek omsyn til eleven si føresetnad for læring og utvikling for livsmeistring. For å tilpassa dei økonomiske rammene vurderer rådmannen at ei endring av skulestrukturen vil sikra betre kvalitet på tilbodet til den einskilde elev. Ei endring av skulestrukturen vil òg gje meir kvalitativ effekt av samla tilgang på ressursar og kompetanse og vil gje kommunen best mogeleg utgangspunkt for å byggje ut ein framtidsretta arena for læring, lokalitetar som stimulerer til læring og vekst.

Rådmannen si vurdering ut frå pedagogiske og økonomiske omsyn tilseier at ein felles skule for elevane på 1. – 10. årssteg frå Vaksdal, Stanghelle, Dale, Stamnes og ev. Eidslandet vil skapa eit betre læringsmiljø for elevane. Grunngevinga for dette er:

- Innsparing er i høve forpliktande økonomiplan og kvalitetsheving
- Skulane vert meir robuste i høve ressursutnytting knytt til personell, fagkompetanse og økonomi
- Den pedagogiske kvaliteten får eit større og meir fleksibelt rom for utvikling og tilpassing
- Spesialpedagogiske ressursar vert på færre plassar og kan gje eit samla og heilskapleg tilbod
- Særskild språkopplæring vert på færre plassar og kan òg på dette feltet gje eit samla og heilskapleg tilbod
- Det gjer ein betre utnytting av kapasitet enn dagens struktur
- Nytt skulebygg vil gje ein framtidsretta arena for læring og lokalitetar som stimulerer til læring og vekst
- Det vert høve til å samla tverrfagleg kompetanse, t.d. PPT, helsesøster og ev. andre, for ein meir effektiv ressursutnytting inn mot born, foreldre og andre samarbeidspartnarar.

I vurderingane av dei ulike alternativa er det positive pedagogiske argument for alle dei tre alternativa som gjeld endring i skulestrukturen. Alternativet med felles 5. – 7. årssteg og alternativet med ein skule for 1. – 7. årssteg på Vaksdal og ein skule for 1. – 10. årssteg på Dale har likevel den utfordringa at det økonomisk ikkje vil gje store nok innsparingar til å møte tildelinga som ligg i økonomiplanen 2016-2019. Handlingsrommet til å gje auka undervisningstimar i høve tilpassa undervisning, tidleg innsats, spesialundervisning og særskilt språkopplæring vil ikkje gjera skulane robuste.

Nokon vil synast at ein skule med 550 elevar vert for stor, at elevar kan verta oversett og at mobbing har lettare for å utvikla seg. I praksis vil dette handla om ei god organisering og gode rutinar. Eit uteområde kan til dømes greitt organiserast i mindre områder der t.d. ungdomssteget får eit eige uteområde og at dei minste elevane får eit eige uteområde.

Dei samfunnsmessige konsekvensane som gjeld attraktivitet og befolkningsutvikling er vanskeleg

å vurderer i høve endring av skulestruktur. Det er ikkje funne forskning som har funnet støtte for at bygder vert fråflytta fordi skulen vert lagt ned. Det ser derimot ut til at nedlegging av ein skule ofte er ein konsekvens av at bygda allereie er uttynna. Viss befolkninga vert tynna ytterlegare ut etter skulenedlegging, er det vanskeleg å vise til at det skuldast nedlegging eller om det er eit resultat av ei utvikling som ville skjedd uansett. Det er såleis vanskeleg å seie i kor stor grad skule spelar inn på ein stad sin attraktivitet som bustad, og det er truleg andre element som påverkar meir enn skule. Det er likevel slik at på sikt neppe vil vera positivt for eit lokalsamfunn at skulen vert lagt ned.

Rådmannen si vurdering er at samfunnsmessige omsyn tilseier at endring av skulestruktur kan ha innverknad på lokalmiljøet og kvardagen til familiar med born i skulen. Bygder som misser skulen sin kan i større grad få ein samfunnspassiv skule og foreldre med born i SFO får ei meirbelastning med lengre transport til og frå SFO. Fleire elevar får lengre veg til skulen og vil vera avhengig av skuleskyss. Ei nedlegging av skular kan òg spela inn på bygda sin attraktivitet som bustad

Ein eventuell ny barne- og ungdomsskule skal vera ein skule for framtida. Omsynet til elevane si læring, deira sosiale og faglege utvikling er det viktigaste. Eit nytt moderne bygg med eit robust fagmiljø og fagtilbod vil gje borna eit godt utgangspunkt for å utvikla evnene sine best mogeleg for å meistre livet. For ein kommune med ein stram økonomi er det viktig å velja ei løysing som er driftsmessig forsvarleg og fører til rasjonalitet i eiendomsforvaltninga.

Slik rådmannen ser det har det vore ein brei prosess i samsvar med formkrava for endring av skulestruktur. Mange uttalar og ytringar har kome inn og alle har vorte vurdert i prosessen. Alle relevante instansar er høyrte.

Tilråing

Etter ei samla vurdering av pedagogiske, samfunnsmessige og økonomiske omsyn vil rådmannen tilrå ei endring av skulestrukturen i Vaksdal slik:

1. Skulestrukturen i Vaksdal vert endra til ein skule for 1. – 10. årssteg på Dale og ein skule for 1. – 10. årssteg i Eksingedalen. Endringane vert iverksett slik:
2. Elevar frå Eidslandet krins får skuleplass i Vaksdal frå skuleåret 2017/2018
3. Elevar frå Stamnes skule får skuleplass på Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2017/2018
4. Det vert oppretta ein mottaksklasse for minoritetspråklege elevar frå heile kommunen ved Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2017/2018
5. Elevar frå Stanghelle skulekrins får skuleplass ved Dale barne- og ungdomsskule frå skuleåret 2019/2020. Iverksetjing føreset vedtak om nytt skulebygg og at det er ferdigstilt
6. Elevar frå Vaksdal skulekrins får skuleplass ved Dale barne- og ungdomsskule skuleåret 2019/2020. Iverksetjing føreset vedtak om nytt skulebygg og at det er ferdigstilt
7. Forskrift om skulekrinsar i Vaksdal vert handsama i eiga sak når skulestrukturen er endeleg vedteke

Rådmannen vil òg leggja fram eit alternativt framlegg for å imøtekoma eit ev. fleirtal for å halde fram med skulestrukturen som i dag. Eit slikt alternativ bør ha ei avklaring av Modalsplassane.

1. Skulestrukturen i Vaksdal kommune vert ikkje endra frå skuleåret 2017/2018. Kjøp av elevplassar frå Modalen kommune vert avslutta etter skuleåret 2016/2017 og elevane vert frå hausten 2017 tilbakeført til eigen kommune.

Skulestrukturen i Vaksdal vert tatt opp til ny vurdering dersom elevtal eller rammevilkår endra seg slik at det faglege tilbodet vert svekka utover det som ligg i økonomiplan 2016-2019 eller etter oppdrag frå politisk nivå.

Forskrift om skulekrinsar i Vaksdal vert handsama i eiga sak når skulestrukturen er endeleg vedteke.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
16/2016	Levekårsutvalet	PS	30.05.2016
05/2016	Administrasjonsutvalet	PS	13.06.2016
15/2016	Eldrerådet	PS	15.06.2016
10/2016	Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	PS	23.06.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Åse Elin Myking	FE - 145	16/652

RÅDMANNNS FRAMLEGG TIL ØKONOMIPLAN 2017 - 2020

Vedlegg:

Økonomiplan 2017 - 2020
Lev Vel - rapport forprosjekt pdf

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Utval for levekår gjer slik uttale .....

Levekårsutvalet - Sak 16/2016

LEV - Behandling:

Avrøysting: Samrøystes

LEV - Tilråding/Vedtak:

Uttale frå levekårsutvalet:

1. Økonomiplanen vert teken til orientering. Partia vil kome attende med sine prioriteringar i formannskap og kommunestyre.
2. Levekårsutvalet ber om at kapitalbudsjettet vert endra slik at det føl same oppsett som tidlegare. Postane må vera samanliknbare.

Administrasjonsutvalet - Sak 05/2016

ADM - Behandling:

Samrøystes vedtak.

ADM - Tilråding/Vedtak:

Administrasjonsutvalet tar rådmannen sitt framlegg til økonomiplan til orientering.

Saksopplysninger:

Rådmann sitt framlegg til økonomiplan 2016 – 2020 vart presentert og delt ut i kommunestyremøte 23. Mai 2016.

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i Kommunelova §44

1. *Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.*
2. *Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.*
3. *Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.*
4. *I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.*
5. *Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.*
6. *Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgjøre innstilling som nevnt.*
7. *Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen.*
8. *Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.*

Økonomiplanen vert behandla i formannskap/plan og økonomiutval og kommunestyre i juni, planen er førande for årsbudsjettet. Framlegg til årsbudsjett for 2016 kjem til behandling i haust med vedtak i desember.

Rapport forprosjekt *Lev Vel i Vaksdal* ligg ved økonomiplanen.

Andre faste utval og råd skal ha høve til å gje uttale til økonomiplanen før behandling i kommunestyret. Levekårsutvalet fekk framlegget presentert i møte 23.5.16, saka vert ettersendt ettersom ordinær innkalling er sendt ut, medlemmane har fått økonomiplanen på papir.

Vaksdal Kommune

Økonomiplan 2017 – 2020

Innhald

Forord frå rådmann	3
Formelle forhold knytt til årsbudsjett og økonomiplan	4
Økonomiplan 2017 - 2020	5
Økonomiske mål.....	6
Føresetnader i planen	6
Utfordringar i planperioden	7
Inntekter	9
Utgifter	17
Investeringar og lånegjeld	18
Strategiske val og endringar i drifta i økonomiplanen	22
Tenestemråda i planperioden	25
Oppvekst.....	25
Helse og omsorg	27
Samfunnsutvikling	30
Organisasjonen.....	33
Omstilling og endring	33
Digitalisering.....	34
Samfunnstryggleik og beredskap	34
Kommunen som arbeidsgjevar.....	34

Forord frå rådmann

Rådmannen legg med dette fram framlegg til økonomiplan for Vaksdal kommune 2017 – 2020 i samsvar med kommunelova § 44 som fastslår at kommunen skal utarbeide ein økonomiplan som omfattar minst dei fire neste budsjettår.

Kommuneforma medfører endringar i alle kommunar, men vil særleg utfordre mindre kommunar. Reforma vil påverke både tenester, økonomi og samfunnsutvikling i åra som kjem.

Folketalsvekst er eit mål for kommunen. På kort sikt går tal barn og eldre ned, på lenger sikt aukar talet eldre medan talet på vaksne 20-66 er uendra. Ei slik utvikling vil gje berekraftutfordringar framover og omstillingsbehovet vert stort. Denne utviklinga er allereie i gang og kommunereforma forsterkar denne situasjonen med endringar i inntektssystemet og fleire, spesialiserte oppgåver til kommunane. Utfordringa er å ha tilstrekkeleg kapasitet og kompetanse til å meistre slike oppgåver.

I kommunane er det primærtenestene barnehage, grunnskule og helse- og omsorg som utgjer dei mest ressurskrevjande tenestene. Samla bruker Vaksdal komme 77% av netto driftsbudsjett på desse sektorane samla, medan tilsvarande tal for landet forøvrig er 73%.

Økonomisk har Vaksdal vanskelege år føre seg med monaleg inntektssvikt frå både statlege løyvingar og i egne inntekter. Samtidig er investeringsbehovet aukande . Gjennom tilstandsvurderingane av kommunale bygg er det dokumentert store etterslep på vedlikehald. Utbygging av K5 gir nye mogelegheiter for vekst i stasjonsbyane, men det krevst «økonomiske musklar» for å realisere visjonane. Vekst i folketalet er etterlengta, men vil også krevje nye investeringar i t.d. barnehagar, skular mV. Gjeldande investeringsplan er lagt til grunn i økonomiplanen og tiltaka skal bidra til inntektsvekst og reduserte driftskostnader på sikt

Dei største utfordringane i planperioden vil etter rådmannen si vurdering vera å

- Gjere viktige vegval for å tilpasse oss til endra behov, forventningar og reduserte inntekter samstundes som våre eksterne rammevilkår er usikre
- Viktige investeringsavgjerder som har stor betydning for kommunen sin økonomi, folketalsutvikling og tenesteproduksjon
- Gjennomføre strategiane samstundes som me har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i dagleg drift
- Sikre at me utnytter potensialet i egne inntekter maksimalt

Dette vil krevje arbeid og samarbeid på alle nivå i administrasjonen, og det vil krevje eit godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen. God kommunikasjon, informasjon og dialog vil vere viktig både i eigen organisasjon og i høve innbyggjarane. Me er godt på veg, og får me dette til, kjenner rådmann seg sikker på at Vaksdal kommune vil vere ein god kommune å bu og arbeide i.

Åse Elin Myking
Fung. rådmann

Formelle forhold knytt til årsbudsjett og økonomiplan

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i Kommunelova §44

1. *Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.*
2. *Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.*
3. *Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.*
4. *I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.*
5. *Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.*
6. *Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgj innstilling som nevnt.*
7. *Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen.*
8. *Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.*

Kommunen skal etter Kommunelova §45 vedta eit budsjett for neste år innan utgangen av året.

Kommunelova § 46 seier følgjande om innhald i årsbudsjettet

1. *Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens eller fylkeskommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. I bevilgninger til formål kan det likevel gjøres fradrag for tilhørende inntekter. Kravet om budsjett hjemmel på utbetalingstidspunktet gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen er rettslig forpliktet til å foreta.*
2. *Årsbudsjettet skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.*
3. *Årsbudsjettet skal være realistisk. Det skal fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen eller fylkeskommunen kan forvente i budsjettåret.*
4. *Årsbudsjettet skal være stilt opp på en oversiktlig måte. Kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer, samt de målsettinger og premisser som årsbudsjettet bygger på, skal komme tydelig fram.*
5. *Årsbudsjettet skal være inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.*
6. *Det skal budsjetteres med et driftsresultat som minst er tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.*
7. *I årsbudsjettet kan det avsettes midler til bruk i senere budsjettår.*
8. *Departementet kan gi nærmere regler om årsbudsjettet og innstilling til årsbudsjettet. I disse reglene kan det stilles krav om oversikter over inntekter og utgifter for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet.*

Økonomiplan 2017 - 2020

Økonomiplanen er ein overordna langtidsplan og handlingsdel til kommuneplanen. Økonomiplanen er ikkje eit løyvingsbudsjett, men er førande for utviklinga dei neste fire åra og for neste års budsjettarbeid. Planen vert rullert kvart år og justert i høve til endringar i føresetnader og prioriteringar.

Kommuneplanen -overordna mål

Kommunen sin visjon er "Bynært bygdeliv"

Overordna mål for kommunen er nedfelt i kommuneplanen, samfunnsdelen. Økonomiplanen skal vere ein fireårig handlingsplan for å realisere desse måla.

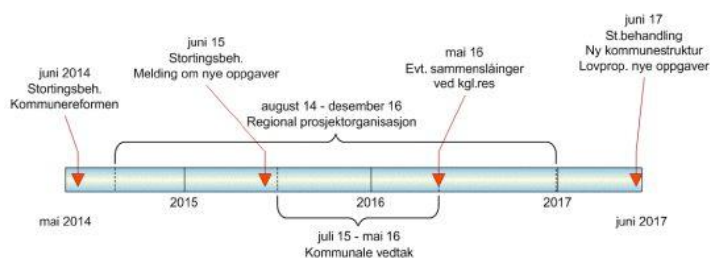
Kommunen som tenesteyter – overordna mål

- Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har
- Me møter innbyggjarane med dialog og profesjonalitet
- Me arbeidar systemisk og heilskapleg for å gje rett teneste til rett nivå til rett tid til lågast mogeleg kostnad
- Me legg vekt på lokal identitet og kultur i samfunnsutvikling og tenesteyting
- Me har det godt på jobb og er stolte av kommunen vår

Kommunereform

Regjeringa sine mål for ein ny kommunereform:

- Gode og likeverdige tenester til innbyggjarane
- Heilskapleg og samordna samfunnsutvikling
- Bærekraftige og robuste kommunar
- Styrke lokaldemokratiet og gje større kommunar fleire oppgåver

Kommunane fattar vedtak om ev samanslåing innan 1.juli 2016.

Regjeringa tek sikte på å leggje fram ein samla lovproposisjon om nye oppgåver til kommunane våre 2017, samstundes med forslag om ny kommunestruktur og nytt folkevalt nivå.

Stortingssmelding nr 14 om nye oppgåver til kommunane vart lagt fram i 2015.

Nytt inntektssystem for kommunane (Kommuneproposisjonen 2017) vart lagt fram i mai 2016.

Økonomiske mål

Mål: Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har

Langsiktige mål for sunn økonomi

- Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter: 1,75 %
- Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter : på nivå med landsgjennomsnittet
- Disposisjonsfond minst 10%

Kommunen har mål om eit netto driftsresultat i samsvar med anbefalt nivå for å sikre sunn økonomi over tid. Overskotet er tenkt sett av til investeringar og disposisjonsfond for å takle ubalanse over tid. Netto driftsresultat i 2015 var 2,4 %. Kommunestyret la til grunn 1,7 % for budsjettåret 2016.

Netto lånegjeld i kommunen er pr 31.12.2015 er 51,3% medan landet, fylket og kommunegruppa i ovrekant av 70%. For å ikkje binde for mykje kapital til renter og avdrag er eit mål å ha eit nøkternt nivå på investeringane. I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og ny skule på Dale er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt.

Disposisjonsfond var pr 31.12.2014 17,1% som er reknar som eit sunt nivå. Grunna eit stort oppsamla premieavvik er det i seinare år sett av midlar tilsvarande premieavviket til eit amortiseringsfond for å dekke negativt premieavvik, avskrivning og ev tap på verdipapir. Dette fondet utgjer ein stor del av disposisjonsfondet vårt. Frå 2014 er netto premieavvik negativ, dvs. utgiftene til nedbetaling av oppsamla premieavvik er større enn tilført premieavvik i året. Desse kostnadane (del av pensjonskostnader) vil auke i åra som kjem.

I planperioden er dei langsiktige måla under press gjennom reduserte inntekter og behov for tilpassing av utgiftene i samsvar med dette. I slutten av perioden er det lagt til grunn lågare netto driftsresultat, ved seinare rullering må dette vurderast.

Føresetnader i planen

Planperioden 2017 – 2020 vert påverka av kommunestyrevedtaket om kommunestruktur i juni 2016. Ei ev kommunesamanslåing vil tre i kraft frå 1.1.2020 og prosessen vil starte så raskt som mogeleg etter vedtak. Inntektssystemet for kommunar som slår seg saman har særskilte ordningar for åra fram mot samanslåing, dette er nærare omtalt i planen.

Økonomiplanen legg til grunn noverande kommune i planperioden, men vil i økonomidelen syne korleis inntektssystemet slår ut med baa alternativ og korleis dette påverkar våre rammer i perioden.

Utfordringar i planperioden

Kommunen står framfor store utfordringar økonomisk i planperioden. Inntektsgrunnlaget vert sterkt svekka dei komande åra og større omstillingar er nødvendig. I planperioden er det venta lav folketalsvekst. Ein større vekst i folketalet noko fram i tid som følgje av veg og bane- utbygginga er eit mål, men vil auke investeringsbehovet. Kommunen slit i dag med eit stort vedlikehaldsetterslep og behov for investeringar. Lånegjelda er aukande og kommunen har store pensjonsforpliktingar i framtida.

Lågare inntekter

Inntektssystemet vert lagt om og meir av midlane vert overført vekstkommunar. Vaksdal vert i mindre grad kompensert for smådriftsulemper. Demografiske endringar fører til reduksjon i inntektene. Vaksdal er ein skattesvak kommune med inntekter under snittet, men inntekter knytt til kraftproduksjon vert brukt for å sikre tenestetilbodet til innbyggjarane. Desse inntektene er sterkt redusert som følgje av konjunkturar og låge straumprisar. Samla vil endringane krevje store omstillingar og ei rask tilpassing til endra rammevilkår for å halde økonomien i balanse framover.

Fylkesmannen skriv i sitt budsjettbrev for 2015 til kommunen om låg folkevekst og behov for tilpassingar: «*Endringane gir effektar for rammetilskotet, men har sitt motstykke i at det er trong for færre tenester. Å tilpasse den kommunale organisasjonen til denne utviklinga kan vera utfordrande, og kommunen har lagt ned mykje arbeid i denne prosessen, som starta i 2013. Det er lagt til grunn ein kostnadsreduksjon i åra som kjem for å møte fallet i inntekter*».

Folketal og demografi

Folketalet i landet aukar og særleg byane veks raskt. SSB legg til grunn middelsvekst for landet framover. Vaksdal har over tid hatt stabilt folketal, i planperioden har vi lagt til grunn litt vekst (lav vekst – alternativet SSB). Det vert færre eldre over 80 år og barn i skulealder dei komande 4 åra og kommunen må tilpasse tenestene etter endra behov. Etter 2025 stig talet på eldre som i resten av landet.

Endra behov og nye krav til tenestene

Eit mål med kommunereforma er å overføre fleire oppgåver til kommunane. Regjeringa la fram oppgåvemeldinga vinteren 2015 (St.meld.14), i tillegg kjem nye oppgåver og krav i andre føringar t.d. primærhelsemeldinga St.meld. 26 (2014-2015). *Gode og likeverdige tenester til innbyggerne* er eit mål i reforma. Vaksdal kommune leverer gode tenester til innbyggjarane i dag. Med nye oppgåver og spesialiserte tenester aukar kravet til kompetanse og kapasitet i kommunane. Mindre kommunar må truleg samarbeide med andre om fleire tenester enn i dag. I planperioden er det nødvendig å fokusere på kjerneoppgåvene og dempe forventningane til auka tilbod utover det.

Aktivitetar som bidrar til førebygging, tidlig innsats, eigenmestring og god folkehelse skal prioriterast. Dei mest omfattande endringane skjer innafor helse- og omsorgstenestene gjennom prosjektet Lev vel i Vaksdal - *Meistring og deltaking heile livet!* Her vil også ny bruk av velferdsteknologi spele ein vesentleg rolle. Kommunen må vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative løysingar.

Bustadutvikling, klima og miljø

Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima- og miljø utfordringar og folkehelse . Kommunane må førebu seg og førebygga konsekvensar av klimaendringane. Tiltak som reduserer klimautslapp gjennom arealbruk, transportplanlegging og energiøkonomisering i drift av bygg er døme på dette. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna

bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida.

Utbygginga og fortetting i stasjonsbyane er viktig for å realisere vinstane med ny veg og bane. Vaksdal som liten kommune vil ha utfordringar med å skape ei slik utvikling åleine, her er ein avhengig av samarbeid både med nabokommunar og andre offentlege samt private aktørar for å lukkast. Konkurransen med andre område rundt Bergen vil framleis vera stor. Næringslivet i Vaksdal er i utgangspunktet eit relativt lite miljø og det er liten aktivitet innan plan og bygg. Private planar er det få av i kommunen og kommunen har til no ikkje vore attraktiv nok for private utbyggarar. Utbygginga på Tettaneset på Stangehelle er i så måte spanande for å måle interessa frå slike prosjekt i kommunen.

Fortsatt høgt investeringsnivå

I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og ny skule på Dale er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt. Endringane i helse og omsorg vil også krevje investeringar i perioden.

Samtidig som vedlikehaldsstrategien skal leggast til grunn for arbeidet med verdibevaring, må utgiftene tilpassast det økonomiske handlingsrommet. Det er ikkje lagt inn ekstraordinære midlar til vedlikehald i planperioden, men rådmann vil fremje ei sak i samband med budsjettprosessen for 2017. Finansiering av verdibevaring for heile bygningsmassen må skje over fleire periodar.

Digitalisering og innovasjon

Vaksdal skal vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative og digitale løysningar. Auka digitalisering er eit viktig satsingsområde både nasjonalt (St.meld. 27, 2016) og lokalt. Innbyggarane i kommunen forventar digitale tenester og digital dialog med kommunen. Organisasjonen er avhengig av digitale løysingar for å kunne effektivisere arbeidsprosessar og tenesteproduksjon ytterlegare framover.

Endringar for tilsette

Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjetttrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Dette vil krevje tilstrekkeleg leiarkraft, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabstøtte i gjennomføringa. Det vil også vera behov for justeringar i organiseringa, t.d. vil det vera naturleg å tilpasse organiseringa i helse og omsorg i samsvar med Lev Vel – prosjektet.

Sjølv om reduksjon i antall årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Inntekter

Kommunen har hatt sinkande inntekter dei siste åra, både frie inntekter frå staten og kommunen sine egne inntekter knytt til vasskraft og finansforvaltning er redusert. I 2016 vart inntektsnedgangen vesentleg med låg salspris på konsesjonskrafta, lavare eigedomsskatt frå vasskraftverk og lav avkastning på aksjeporteføljen. I økonomiplanen er det lagt til grunn ein ytterlegare nedgang i inntektene.

Det er særleg tre forhold som påverkar inntektene til kommunen i komande planperiode:

- Folketalsutviklinga – låg vekst eller svak nedgang i folketalet
- Utviklinga innan vasskraft – reduserte inntekter frå konsesjonskraft, eigedomsskatt og utbytte
- Endringar i inntektssystemet - omlegging av inntektssystemet og skattesystemet

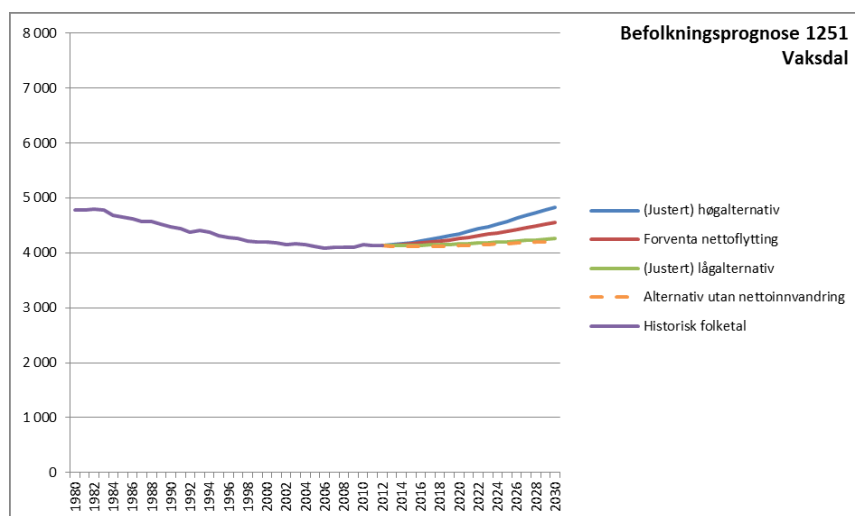
Folketalsutvikling

Utvikling i folketal og alderssamansetning er eit viktig kriterium for den økonomisk utviklinga i ein kommune. Vaksdal kommune har hatt eit relativt stabilt folketal dei siste åra, men med større endringar i alderssamansetning. Frå 2000 til 2016 har det vore store endringar i alderssamansetjinga, dette påverkar både inntekter og utgiftsbehov.

	År 2000		År 2016		Folketal	% endring
	Folketal	Fordeling	Folketal	Fordeling		
0-5 år	305	7,3 %	264	6,4 %	-41	-13,4 %
6-15 år	550	13,1 %	508	12,3 %	-42	-7,6 %
16-19 år	217	5,2 %	211	5,1 %	-6	-2,8 %
20-66 år	2 234	53,3 %	2 344	56,8 %	110	4,9 %
67 år eller eldre	886	21,1 %	798	19,3 %	-88	-9,9 %
Sum	4 192		4 125			

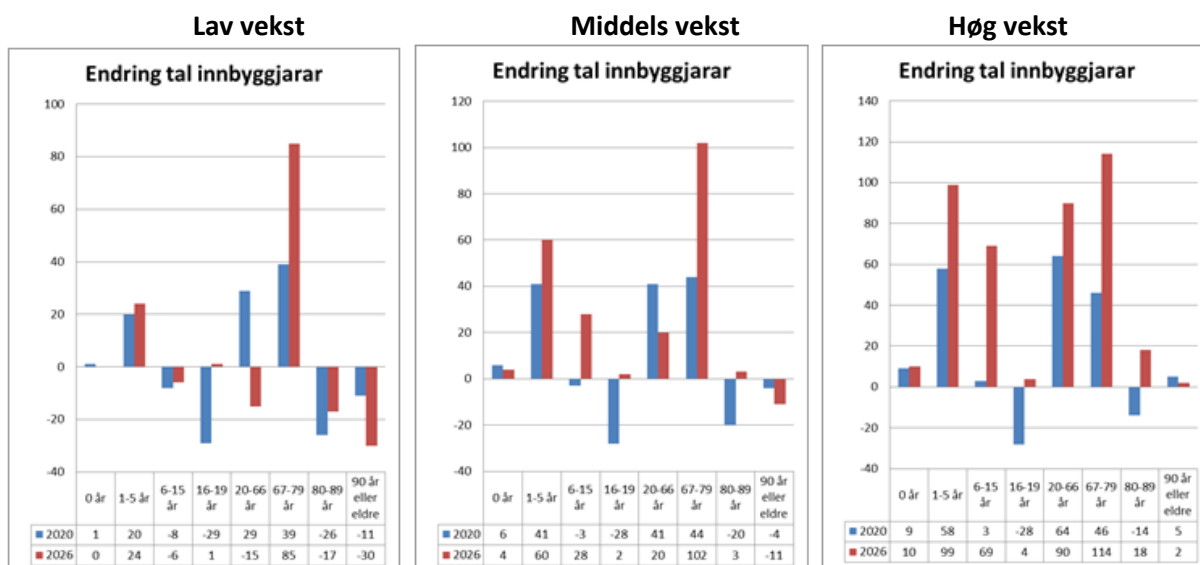
I 2016 vart folketalet auka med 29 personar frå 2015. Folketalet har endra seg lite siste 10 år

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pr 1.1 i året	4094	4106	4110	4107	4153	4138	4132	4140	4096	4125
Endring frå året før	-24	12	4	-3	46	-15	-6	8	-44	29
Endring i %	-0,6 %	0,3 %	0,1 %	-0,1 %	1,1 %	-0,4 %	-0,1 %	0,2 %	-1,1 %	0,7 %

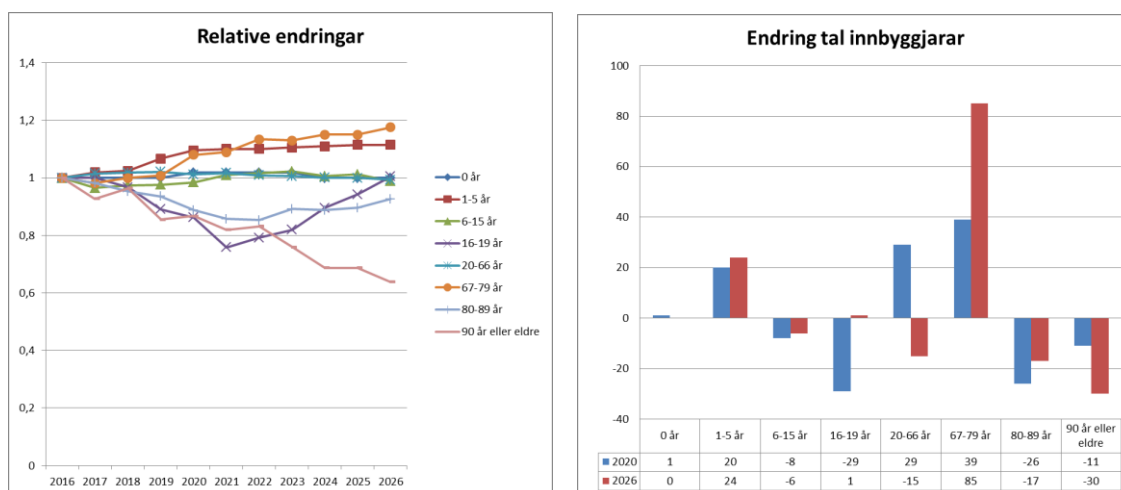

Både SSB og Hordaland Fylkeskommune har utarbeidd folketalsprognoser for åra frametter. Framskrivingane er basert på mange ulike føresetnader, og gir ulike vekstalternativ i sine framskrivingar.

Ulike framskrivingar gir ulike utfordringar i økonomiplanperioden:

Ut frå dei utviklingstrekk som er i kommunen vert lågalternativet lagt til grunn for prognoser for framtidig rammetilskot og tilpassing av tenestetilbodet i planperioden. Fordelt på ulike aldersgrupper er det forventa følgjande vekst:

Prognosen viser at det er aldersgruppa 67-79 år som vil få størst vekst fram mot 2020 og 2026. Dersom vi ser på dei ulike aldersgruppene som får mest direkte tenester er det følgjande utvikling i folketalet:

Barnehage: Prognosar antal born i aldersgruppa 1-5 år. Det er venta auke i planperioden, og deretter svak vekst fram mot 2026.

Grunnskule: Prognosar antal born i aldersgruppa 6-15 år. I planperioden og mot 2026 er det venta svak nedgang.

Eldreomsorg: Det er aldersgruppa 67-79 som aukar, medan det er forventa reduksjon i aldersgruppene over 80 år. Størstedelen av mottakarar av heimetenester og bebuarar på institusjon er i aldersgruppa over 80 år, samla viser aldersgruppene over 80 år reduksjon fram mot 2026.

Inntekter knytt til vasskraft

Kommunen har egne inntekter utover rammetilskot og skatt. Dei viktigaste inntektene er eigedomsskatt og konsesjonskraft. Desse inntektene vert påverka av utviklinga i kraftmarknaden.

Frå 2015 til 2016 var det ei stor reduksjon i inntekter frå sal av konsesjonskraft. I økonomiplanen vert det lagt til grunn ytterlegare reduksjonar i egne inntekter frå sal av konsesjonskraft, eigedomsskatt og finansinntekter. Vasskraftrelaterte inntekter har nær samanheng med kraftprisane. Prisane har vorte sterkt redusert siste år, og det er venta lave kraftprisar frametter.

	Øk.plan-2017	Øk.plan-2018	Øk.plan-2019	Øk.plan-2020
Endra eigedomsskatt	-2 000	-3 000	-4 000	-4 000
Endra inntekter frå sal av konsesjonskraft	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Endra finansinntekter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum	-5 000	-6 000	-7 000	-7 000

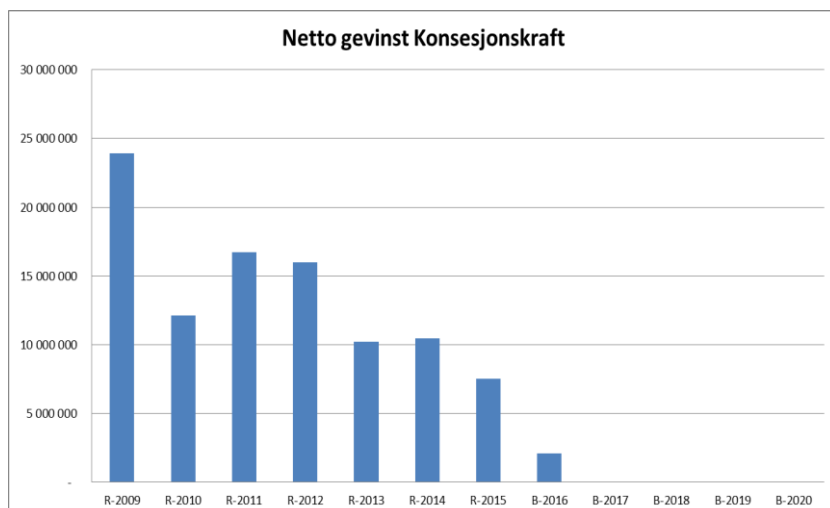
Eigedomsskatt er ein kommunal skatt som kommunen nyttar til finansiering av tenestetilbodet. Største delen av eigedomsskatten kjem frå kraftstasjonar. Skattegrunnlaget for komande år kjem frå sentralskattekontoret mot slutten av året. BKK som største konsesjonær har varsla reduksjon for sine anlegg frametter og har sendt oss sine prognosar til og med 2023. Siste utvikling i kraftprisar og forventa utvikling tilseier at eigedomsskatt frå kraftstasjonar mest sannsynleg vil verte lågare enn det som er antatt tidlegare. Kommunen har lagt til grunn ei prognose med lave kraftprisar i heile økonomiplanperioden. Det er særleg låge kraftprisar med redusert inntening saman med auka kostnader til rehabilitering og vedlikehald som påverkar grunnlaget for eigedomsskatt.

Det er foreslått auka grunnrente for å auke staten sine inntekter som kompensasjon for endringar i skattepolitikken. Med auka grunnrente vert eigedomsskatten i kommunen redusert, sjølv små endringar slår ut på skattedelen frå kraftverk.

For verk og bruk (vasskraftproduksjon) er det maksimal sats på 7 promille. For hus og fritidsbustader er det i dag 3,5 promille. Kommunen skal omtaksere i 2019 med verknad frå 2020.

Ei auke i eigedomsskatten (promillen) for bustader og fritidsbustader kan gje auka inntekter i perioden. I dag er eigedomsskatt for bustader og fritidsbustader 3,5 promille og med dagens skattegrunnlag er potensialet for vekst 6,5 mill. Ei auke frå 3,5 promille til 5 promille vil gje omlag 2,8 mill i auka skatteinngang. Rådmann legg ikkje til grunn auka eigedomsskatt til finansiering av drift i økonomiplanen, men vil i staden peike på ei ev auke som ei moglegheit for finansiering av ekstraordinært vedlikehald. Det vil bli fremja ei sak om kommunale bygg i samband med budsjettbehandlinga for 2017.

Kommunen har **konsesjonskraft** som vert omsett i marknaden. Lågare kraftprisar har gitt lågare inntekter dei siste åra. Det er venta låge kraftprisar i heile planperioden, det vil redusere konsesjonskraftinntektene i åra som kjem. I 2015 vart krafta selt med ei netto inntekt på 7,4 mill. Dette var ein reduksjon på 3 mill frå 2014. I 2016 er det budsjettert med 2 mill, og i økonomiplanen vert det lagt til grunn at det ikkje vert overskot ved sal av konsesjonskraft grunna forventa låge salsprisar og auka innmatingsavgift.

Konesjonsavgift

Ved konesjonar gitt etter industrikonesjonslova (ikl) eller vassdragsreguleringslova (Vregl) av 1917, pliktar kraftverkseigarane å betale ein årleg avgift til staten og til dei berørte kommunane. Kraftverk bygd etter reglane i vassressurslova frå 2000 kan også bli pålagt å betale konesjonsavgift, viss midlere årsproduksjon er over 40 GWh (vrl § 19)

Føremålet med konesjonsavgifta er både å gje kommunane ein del av verdiane som blir skapt ved utbygginga og/eller reguleringa, og dels meint som ein kompensasjon for skader og ulemper av allmenn karakter som ikkje blir erstatta på anna måte. Det er NVE som bereknar avgifta som kraftverkseigarane må betale til kommunane. Midlande vert brukt til lokal næringsutvikling (VNS) og ulike stimuleringstilskot. Budsjettet beløp er 3,1 mill pr år i 2017-2019.

Naturressursskatt er ein særskatt for kraftproduksjonsanlegg, og utgjer 1,3 øre/KWh, kor 1,1 øre går til primærkommunen og 0,2 øre til fylkeskommunen.

Naturressursskatten sjåast i saman med inntektsskatt frå forskotspliktige, og vert ein del av det statlege inntektssystemet. Dette inngår i sentral skatteordning og vert ikkje påverka av lokal eigedomsskatt.

Rammetilskot og skatt - nytt inntektssystem

Forslag til nytt inntektssystem er presentert i kommuneproposisjonen for 2017 med oppfylging i Statsbudsjettet for 2017. Det står dermed att å sjå nøyaktige konsekvensar for inntektene til Vaksdal. Endringane inneber at små kommunar i tettbygde område/regionar får reduserte inntekter, noko som er eit insitamant for kommunesamanslåing.

Rammetilskotet vert påverka av folketalsutvikling, alderssamansetning og andre demografiske forhold samanlikna med landet samla.

Nye kostnadsnøklar

Kostnadsnøklane vert nytta i utgiftsutjamninga. Målet med utgiftsutjamninga er å sette kommunane i stand til å gje innbyggjarane likeverdige og gode tenester. Dagens kostnadsnøklar var sist oppdatert i 2011. I framlegg til nye kostnadsnøklar er det nytta tall frå 2014, og det er foreslått at dagens delkostnadsnøklar vert vidareført (grunnskule, barnehage, pleie- og omsorg, kommunehelse, sosialhjelp, barnevern, landbruk, administrasjon og miljø).

Kriteria i kostnadsnøkkelen kan i grove trekk delast opp i tre grupper; alderskriteria, sosiale kriteria og strukturelle kriteria. Alderskriteria og sosiale kriteria seier noko om alderssamansetning og levekårsdata i kommunane som påverkar etterspurnaden etter kommunale tenester. Strukturelle kriterier seier noko om variasjon i kostnadsforhold ved kommunen som kan forklare delar av kommunen sine utgifter, som kommunestørrelse og busettingsmønster.

I framlegg om endringar i delkostnadsnøklar som medfører at kostnadsindeksen for Vaksdal kommune vert endra frå 1,182 til 1,170 (2015 tal). Dette inneber redusert utgiftsutjamning for Vaksdal kommune på i overkant av 2,3 mill. Størstedelen av endringa er knytt til alderskriterier og sosiale kriterier. Det er venta større reduksjonar i åra som kjem som følgje av demografiske endringar i kommunen, noko som krev tilpassing til endra behov og rammevilkår.

Basistilskot

I utgiftsutjamninga vert det gitt kompensasjon for smådriftsulemper gjennom eit basistilskot. Etter Departementet si meining bør ikkje kommunane verte kompensert for frivillige smådriftsulemper. Det vert derfor føreslege eit strukturkriterie som skal kombinerast med basiskriteriet. Strukturkriteriet er eit mål på busettingsmønsteret i kommunen og områda rundt. Det er lagt til grunn gjennomsnittleg reiseavstand for å nå 5000 innbyggjarar. Strukturkriteriet fangar opp avstandar til kommunar rundt, og seier noko om kommunen ligg i sentrale område eller mindre sentrale område. Kommunane sin verdi på strukturkriteriet (dvs. reiseavstandane) gir ein indikasjon på om smådriftsulempene kan sjåast på som frivillige eller ufrivillige. Der reiseavstand er stor er smådriftsulempene i større grad ufrivillige. Departementet viser til at bakgrunn for grensa på 5000 innbyggjarar er at forskning viser at det i hovudsak er kommunar med færre enn 5000 innbyggjarar som har smådriftsulemper knytt til lavt innbyggjartal.

Strukturkriteriet vert utrekna ved å ta utgangspunkt i grunnkretsane i kvar kommune og befolkningstyngdepunktet innan kvar grunnkrets. Sentralt i bruk av strukturkriteriet er val av reiselengde som vert sett for å nå 5000 innbyggjarar.

Vaksdal har ei reiselengd på mellom 16,5 og 25,4 km for å nå 5000 innbyggjarar og vil få ein gradert verdi på basiskriteriet og tape på denne endringa.

Regionalpolitiske tilskot

Det er varsla endringar i regionalpolitiske tilskot. Ei vriding mot at større del av tilskota skal fordelast pr innbyggjar vil kunne få størst reduksjon i tilskot til dei minste kommunane. Dess større del

som vert fordelt pr. innbyggjar, dess større del vert omfordelt frå små til større kommunar.

For Vaksdal kommune er det endringar i distriktstilskot og innlemming i eit nytt Sør- Noreg tilskot som vil kunne ha økonomisk effekt.

Andre endringar

I samband med kommuneproposisjonen for 2017 er det varsla ein større reduksjon i skjønsmidlane, deler av desse midlane vert nytta til at kommunar som slår seg saman får behalde basistilskotet. Endringar i skattesystemet med fleire forslag til endringar i skattepolitikken kan få negative konsekvensar for vår økonomi. Av desse forslaga er det særleg endringar i eigedomsskatten som kan få stor påverknad på vår økonomi. I eit globalisert samfunn får skattlegging av fast eigedom auka verdi. Det vil auke presset på eigedomsskatt som ein kommunal skatt.

Den varsla endringa for selskapsskatten frå 2017 om tilbakeføring av deler av selskapsskatten til kommunane er foreslått utsatt til 2018. Det er førebels usikkert korleis dette vil slå ut for den enkelte kommune.

Det er viktig å understreke at økonomien vår vert meir pressa i komande periode uavhengig av nytt inntektssystem og endringar i skattesystemet.

Økonomiske verkemiddel for kommunar som slår seg saman

Inndelingstilskott

Inndelingstilskotet (overgangsordning i inndelingslova) skal sikre at kommunar ikkje får reduserte rammeoverføringar som følgje av ei samanslåing. Kommunar som slår seg saman vil gjennom inndelingstilskotet få full kompensasjon for basistilskot og for netto nedgang i regionalpolitiske tilskot. Den nye kommunen mottar fullt inndelingstilskot i 15 år før nedtrapping over 5 år. Inndelingstilskotet påverkar ikkje demografiske endringar i kostnadsnøkane.

Det vert i tillegg gitt støtte til samanslåingsprosessen gjennom:

Reformstøtte

Kommunar som slår seg saman vil få reformstøtte. Reformstøtta går til alle samanslåtte kommunar med vedtak i reformperioden, med eit minstebeløp på 5 mill kroner pr. samanslåing. Støtta er differensiert etter innbyggjartal.

Modell for dekning av engangskostnader i reformperioden (kroner).

Antall kommuner og innbyggere i sammenslåingen	0-19 999 innbyggere	20- 49 999 innbyggere	50- 99 999 innbyggere	Over 100 000 innbyggere
2 kommuner	20 000 000	25 000 000	30 000 000	35 000 000
3 kommuner	30 000 000	35 000 000	40 000 000	45 000 000
4 kommuner	40 000 000	45 000 000	50 000 000	55 000 000
5 eller flere kommuner	50 000 000	55 000 000	60 000 000	65 000 000

Eingongsstøtte

Kommunal- og Moderniseringsdepartementet vil dekkje naudsynte eingongskostnader ved samanslåinga etter ein standardisert modell.

Modell for reformstøtte i reformperioden (kroner).

Antall innbyggere i sammenslåingen	Reformstøtte
0-14 999 innbyggere	5 millioner
15 000- 29 999 innbyggere	20 millioner
30 000- 49 999 innbyggere	25 millioner
Over 50 000 innbyggere	30 millioner

Ved ei samanslåing med Bergen og Osterøy utgjør reformmidlane 75 mill til den nye kommunen, om Samnanger kjem til er det 85 mill.

Om Vaksdal held fram som eigen kommune fell desse midlane bort.

Raskare omstilling for å tilpasse oss nye rammevilkår

Samla viser utviklinga i rammetilskot, skatt og egne inntekter frå eigedomsskatt, konsesjonskraft og utbytte ein vesentleg reduksjon i inntektsgrunnlaget i planperioden. **Uavhengig** av endring i innbyggjartal og fordeling i dei ulike aldersgruppene må Vaksdal kommune gjere store endringar for å tilpasse seg dei økonomiske rammene. Endringar knytt til inntektssystem, justerte kostnadsvekter og egne inntekter er om lag 10 mill i løpet av planperioden. I tillegg kjem auka renter og avdrag som følgje av auka investeringsbehov på om lag 15 mill. Rammene er basert på vidareføring av dagens rammevilkår og føresetnader. Det er her lagt inn ei forsiktig endring i ukjende faktorar i inntektssystemet.

Dersom vi legg SSB sin framskriving til grunn med middels nasjonal vekst frametter, og lav vekst for Vaksdal kommune, viser utrekningar at det i planperioden kan påreknast reduksjonar i rammeoverføringane. Inntektsbortfallet stiller krav til større og raskare endringar for å tilpasse oss nye rammevilkår og redusert behov for tenester.

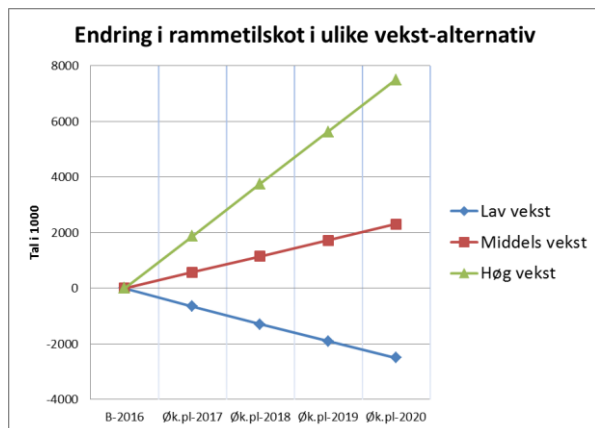
Endra alderssamansetjing gir endra inntekter for Vaksdal kommune. Vaksdal kommune har i 2016 ein behovsindeks som er 18% høgare enn landssnittet.

Rammetilskotet vert gitt i samsvar med utgiftsbehovet i den einskilde kommune – endra behov gir endra rammer. Dei ulike vekst-alternativa lav, middels og høg gir ulik endring i inntekter.

* Behovsindeks

Behovsindeksen forteller noe om hvor dyr en kommune er å drive i forhold til landsgjennomsnittet. Den samlede behovsindeksen er beregnet ved hjelp av et sett kriterier og vektorer som sier noe om hvorfor kommunenes utgifter varierer. Indeksen brukes videre til å beregne kommunens trekk eller tillegg i utgiftsutjevningen.

I dei ulike vekst-alternativa har Vaksdal kommune lavare %-vis auke samanlikna med landet totalt, og veksten er også fordelt ulikt landet totalt. Vaksdal kommune har i dag ein relativt stor andel av eldre, men talet eldre er venta å gå ned i åra som kjem. Samstundes opplever ein at landet totalt vil få fleire eldre. Dette er mellom anna dei forholda som gjer at Vaksdal kommune får relativt mindre av den totale utjavningspotten, og dermed får redusert inntekt ved lav vekst. Endringane medfører endra tenestebehov og utgiftsbehov. Ved endringar må kommunen tilpasse seg slik at utgiftsbehovet endrar seg i takt

med inntekta. Stor vekst vil medføre auka investeringsbehov. Auka renter/avdrag må - i tillegg til auke i driftsutgifter - dekkast innafor inntektsauken.

Auka skatteinntekter vil ikkje ha større effekt for Vaksdal kommune, då skatteinntektene er på under 90% i forhold til landet. Auka skatteinntekt vil då medføre redusert inntektstutjevning. For Vaksdal kommune er det ikkje lagt opp til vekst i skatteinntektene i planperioden. Det er ei viss usikkerheit knytt til skatteinngang framover, om veksten for landet vert lågare enn prognosen i statsbudsjettet (jf 2014) kan det påverke utjevningmidlane negativt.

Avkastning på verdipapir - Aksjar og obligasjonar

Pr 1.tertial 2016 er kommunen sin portefølje om lag 88 mill

AKTIVAKLASSE	MARKEDSVERDI NOK	I PROSENT
Bankinnskudd	2 622 093	3 %
Sertifikat/obligasjonar	72 673 920	83 %
Aksjer	12 492 677	14 %
Totalt	87 788 690	100 %

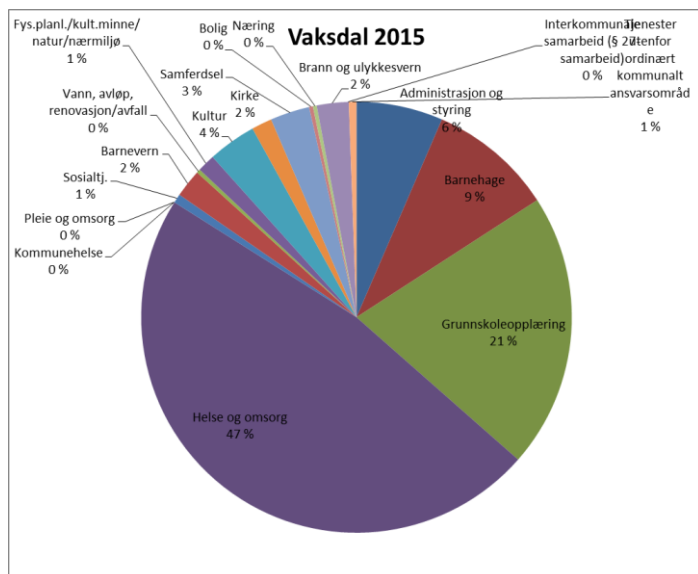
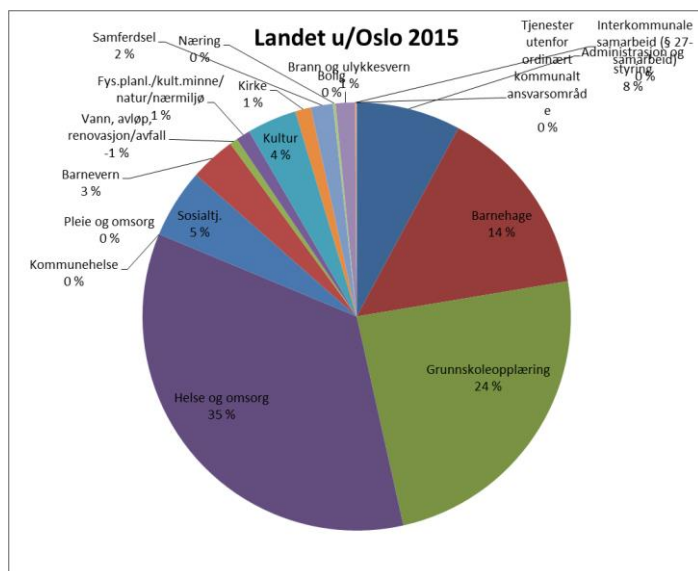
Dei seinare åra har det vore svingingar i avkastning på verdipapir, og i planperioden vert det ikkje budsjettert med avkastning på aksjar. Ei eventuell avkastning i rekneskapsåra vert foreslått overført til fond. Det har tidlegare vore budsjettert med avkastning på obligasjonar på 2 mill årleg. I 2016 er det budsjettert med 1 mill i avkastning. Manglande avkastning seinare år gjer at det ikkje vert budsjettert med avkastning i planperioden.

Utgifter

Utgiftsnivået i kommunen har over tid vore høgt sett i forhold til inntektene. Inntekter frå konsesjonskraft, eigedomsskatt og avkastning på aksjar og obligasjonar er brukt til drift, det er eit mål at desse inntektene i framtida vert brukt til investeringar. Driftskostnadane må framover tilpassast eit lavare inntektsnivå og dette er hovudutfordringa i planperioden.

Kommunal drift går i hovudsak til å produsere velferdstenester som helse og omsorg, grunnskule og barnehagetilbod. Løn og sosiale utgifter utgjør dei største utgiftspostane i kommunale budsjett.

Samanlikna med landet forøvrig ser vi at Vaksdal kommune bruker ein stor del på Helse og omsorg, og dermed mindre på dei andre store sektorane som Barnehage og Grunnskule. Samla bruker Vaksdal komme 77% av netto driftsbudsjett på desse sektorane samla, medan tilsvarende tal for landet forøvrig er 73%.

Når behovet vert redusert som følgje av folketalsutviklinga i perioden er det naturleg å redusere omfanget av desse tenestene. Samhandlingsreforma og andre føringar legg opp til endringar i tenestetilbodet i kommunane. Brukarane sine preferansar har også endra seg frå tidlegare.

I Økonomiplanperioden må utgiftsnivået reduserast for å tilpassast kommunen sine reduserte inntekter. Samstundes er det viktig å ha eit mål om 1,75 % netto driftsresultat, overskotet er tenkt sett av til investeringar og disposisjonsfond for å takle ubalanse over tid.

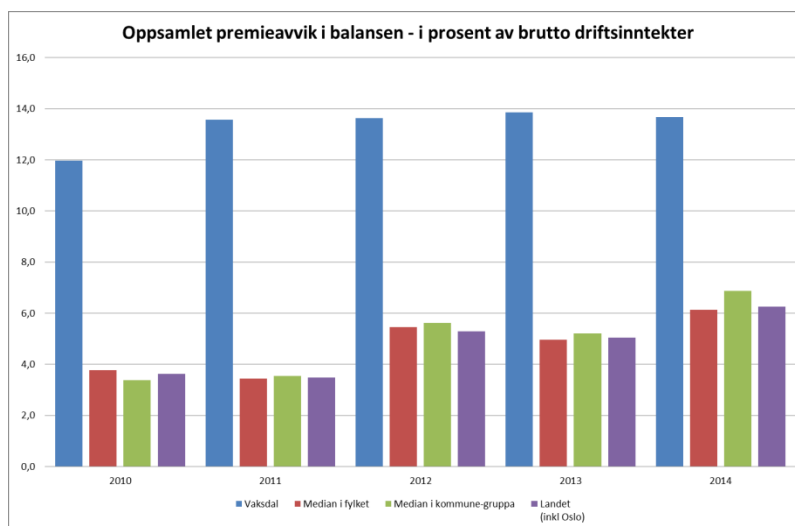
Pensjonskostnader

Det er venta at **pensjonskostnadane** vil auke ut over det som blir kompensert gjennom prisjustering av inntektene i statsbudsjettet. Auken i pensjonspremie har samanheng med lønsutviklinga, låg rente og auka levealder. Redusert amortiseringstid til 7 år for premieavvik vil ha budsjetteffekt frå 2015 og bidra til å auke pensjonskostnadane.

Vaksdal har eit oppsamla premieavvik på 45,7 mill pr 1/1-2016.

Som motpost til det store premieavviket er det sett av midlar av overskotet til eit fond som kan nyttast til å dekke inn negativt premieavvik, amortisering (avskrivning) av premieavvik og ev. tap på verdipapir. Amortiseringsfondet er 44,5 mill pr 1/1-2016.

Det er venta mindre premieavvik i åra som kjem.

Investeringar og lånegjeld

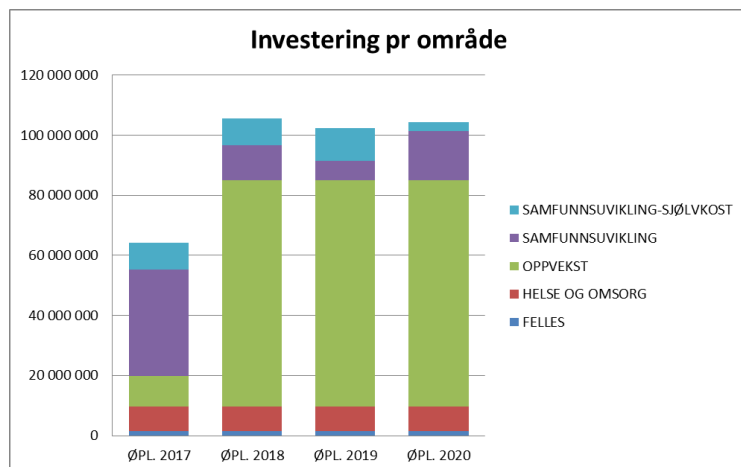
Gjeldane investeringsplan er lagt til grunn og rullert i økonomiplanperioden. Enkelte prosjekt eller deler av prosjekt er av ulike grunner skyvd litt ut i tid i investeringsplanen.

Det vert lagt opp til store investeringar i planperioden, føresetnaden for å tilrå dette er at investeringane medfører reduserte driftskostnadar framover og inntektsvekst gjennom bustadbygging som kan generere folketalsvekst. Finansiering gjennom store låneopptak medfører lånegjeld godt over måltalet og vil medføre auka kapitalkostnadar i kommunen. Større og raskare omstillingar for å tilpasse oss rammevilkåra er ein føresetnad for berekraftig drift framover.

Investeringar til skule og helse og omsorg er lagt inn for å synleggjere mogelege kostnader i perioden. Behandling av sak om tilstandsrapport oppvekstbygg og val av skulestruktur vil avgjere vidare framdrift og kostnader i investeringsperioden. Forprosjektet og tilstandsvurdering av bygg helse og

omsorg vil avdekke nærare kostnader ved driftsendringane i helse og omsorg og ev lån og tilskot frå Husbanken. Kapitalbudsjettet for 2017 vert endeleg behandla i årsbudsjettet for 2017.

KAPITALBUDSJETT	ØPL. 2017	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020	SUM 2017-2020
FELLES ØKONOMI - SENTRALT BUDSJETTERT					
IKT/Digitalisering	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	4 800 000
Kyrkja - investering	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
HELSE OG OMSORG					
Prosjekt Demenssenter/helsehus	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	32 000 000
Prosjekt: Innovasjon i omsorg	300 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
OPPVEKST					
Investeringar bygg for oppvekst	10 000 000	75 000 000	75 000 000	75 000 000	235 000 000
Opprusting uteområde skular/barnehagar	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
SAMFUNNSUTVIKLING					
Investeringar kommunale bygg	9 200 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	24 200 000
Stanghelle vest - Tettaneset bustadområde	19 200 000	0	0	9 500 000	28 700 000
Møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø /trafiksikring	500 000	500 000	500 000	500 000	2 000 000
Samferdsel og rastiltak	3 050 000	1 550 000	350 000	1 150 000	6 100 000
Plan og geodata	2 800 000	700 000	700 000	200 000	4 400 000
Brannvern	600 000	4 000 000	0	0	4 600 000
Vassforsyning, sjølvkost	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	6 000 000
Avlaup, sjølvkost	7 500 000	7 500 000	9 500 000	1 500 000	26 000 000
SUM INVESTERINGAR	64 250 000	105 650 000	102 450 000	104 250 000	376 600 000

Tiltak på investeringsplanen

Investeringar i gjeldande plan er vidareført. Tiltaka er samla i større postar i økonomiplanen, i årsbudsjetta er det meir detaljert sett opp. Av større tiltak i perioden kan nemnast investeringar innan skule og helse og omsorg, nytt vassverk på Vaksdal og andre større investeringar innan vatn og avlaup og tilrettelegging for bustadutbygging.

Helse og omsorg

Det er lagt inn midlar til prosjekt i samband med omleggingane i tenestene. Det kan verta nødvendig med ytterlegare investeringar i perioden til omlegging av drifta, nærare kostnadsberekningar vil ligge føre etter tilstandsvurdering og forprosjekt. Det er aktuelt å nytte Husbanken sine låne- og tilskotsordningar til dette prosjektet.

Oppvekst

I planperioden er det lagt inn midlar til nybygg Dale barne- og ungdomsskule vidareført frå gjeldande plan.

Samfunnsutvikling.

Til utbygging på Tettaneset er infrastruktur første byggetrinn er lagt inn i 2017, byggetrinn 2 i 2020. Det er lagt inn midlar til kommunale bygg t.d. rehabilitering/ombygging av bueningar. I tillegg er det naudsynt med midlar til plan/geodata i samband med planprosessar m.a. knytt til K5. Ulike tiltak knytt til samferdsle og ras er lagt inn og investering i ny brannbil på Vaksdal i 2018. Innan sjølvkost er kostnadane ved nytt vassverk på Vaksdal lagt i planen. Det er og lagt inn midlar til planlagt høgdebasseng Myster og avløpssanering.

Finansiering

Pr 31.12.2016 vil Vaksdal kommune ha om lag 287 mill i lånegjeld.

Lånegjelda til kommunen vil auka noko frametter for å finansiere investeringsprogrammet. Det er viktig å få større deler av finansieringa frå driftsoverskotet. Det vert lagt opp til at sal av eigedom, overføring frå drift og refusjon av mva reduserer låneopptaket. Det er lagt opp til overføring av i underkant av 1 mill frå drift. Det hadde vore ønskeleg å auke denne delen, men den pressa økonomiske situasjonen gjer dette vanskeleg.

	ØPL. 2017	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020	SUM 2017-2020
Bruk av formidlingslån	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	8 000 000
Bruk av lån m/rentekomp. Skule/kyrkje	-	-	-	-	-
Bruk av ordinære lån	47 443 000	80 563 000	78 003 000	79 443 000	285 452 000
Samla låneopptak	49 443 000	82 563 000	80 003 000	81 443 000	293 452 000
Sal av fast eigedom	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	12 000 000
Frå fond	-	-	-	-	0
Frå drift	957 000	957 000	957 000	957 000	3 828 000
Frå MVA	12 850 000	21 130 000	20 490 000	20 850 000	75 320 000
Lån IB	287 527 680	320 570 680	383 833 680	441 836 680	
Lån IB + nytt låneopptak	336 970 680	403 133 680	463 836 680	523 279 680	
Avdrag	15 000 000	17 900 000	20 600 000	23 300 000	76 800 000
Avdrag formidlingslån	1 400 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000	5 600 000
Sum avdrag	16 400 000	19 300 000	22 000 000	24 700 000	82 400 000
Lånegjeld etter avdrag	320 570 680	383 833 680	441 836 680	498 579 680	
Renteutgifter gamle og nye lån	8 300 000	9 900 000	11 400 000	12 800 000	42 400 000

Lånegjelda i planperioden

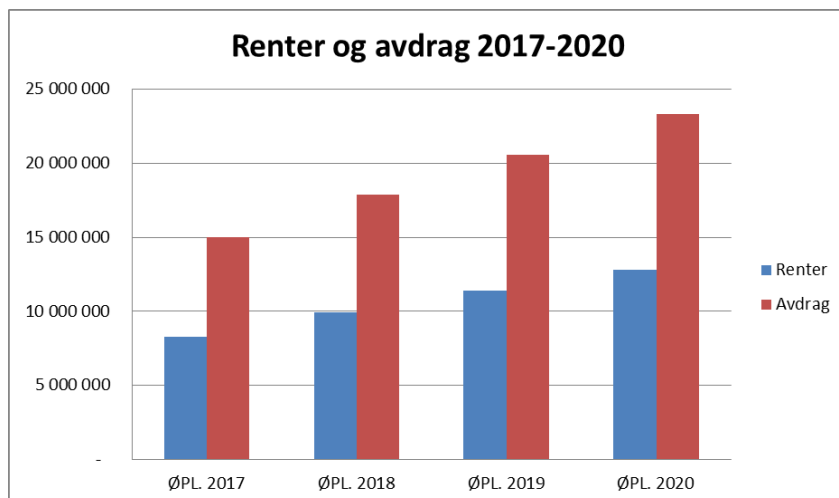
Landssnittet for netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter er 73%.

Dersom låneopptak og finansiering vert som vist i tabell over, vil netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter auke frå dagens 51,3% til om lag 103% i 2020.

Ev bruk av fond

Bruk av fond vil redusere låneopptaket og rente- og avdragsutgifter. Dersom ein tek 10 mill frå fond kvart år – 40 mill til saman – vil dette redusere lånegjelda og rente- og avdragsutgiftene. Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter vil verte redusert til om lag 94%. Rente- og avdragsutgifter vil verte redusert med om lag 2,6 mill (dvs. ei auke med 12 mill frå 2016-nivå). Det er ikkje lagt opp til bruk av fond i planen

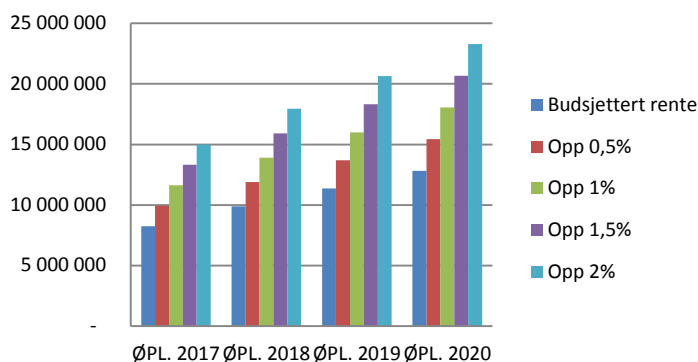
Renter og avdrag

Renter og avdrag vil auke i med 14,6 mill perioden.

Ved stort låneopptak vert vi svært utsett dersom renta stig.

Konsekvenser av ulike renter

Strategiske val og endringar i drifta i økonomiplanen

Økonomisk har Vaksdal vanskelege år føre seg med monaleg inntektssvikt frå både statlege løyvingar og i egne inntekter. Kraftinntektene vil venteleg vere lave i minimum 5-10 år, men kan auke igjen seinare. I økonomiplanen legg vi til grunn vanskelege tider for kommunen i planperioden og ti års perioden. Kostnadane må tilpassast rammevilkåra både på kort og lang sikt.

Demografiske forhold viser nedgang i folketallet med færre barn og færre eldre. Behovet for kommunale tenester vert redusert, og kapasitet og ressursbruk må tilpassas denne utviklinga.

Organisasjonen har arbeidd med å utvikle og endre dei kommunale tenestene for å gjere oss rusta til å møte endra behov og nye rammevilkår. Gjennom organisasjonsutviklingsprosjektet (OU) har alle einingar vurdert tenestetilbod, samhandling, kvalitet og utviklingsbehov innafør eigen eining og kommunen samla. Det er lagt vekt på å planlegge og skape handlingsrom for endring. I planperioden 2017 -2020 må krevjande endringar gjennomførast innan alle aktivitetsområde i heile organisasjonen.

Dei strategiske vegvala i gjeldande plan er vidareført.

Rammer:

Framtidsbildet i 4 – års perioden med endringar i inntektssystem og demografi, reduksjon i egne inntekter og auka kapital- og pensjonskostnader viser at kommunen må gjere prioriteringar og vegval for å tilpasse og styrke vår posisjon og ruste oss for framtida. Med det som bakteppe vert følgjande rammer lagt til grunn for økonomiplanperioden:

Ved tilpassing av rammer er det gjort generelle nedtrekk, tilpassingar som følgje av endra kostnadsvekter og justering av dagens tenestenivå og einingskostnader.

Tal i heile 1000

	Bud-2016	Øk.plan-2017	Øk.plan-2018	Øk.plan-2019	Øk.plan-2020
Felles	26 100	25 500	25 500	25 400	25 300
Oppvekst	69 800	68 200	66 100	65 000	62 900
Helse og omsorg	122 800	117 100	112 900	108 700	106 300
Samfunnsutvikling	40 100	37 700	37 600	37 500	37 300
Sum	258 800	248 500	242 100	236 600	231 800
Endring		-10 300	-16 700	-22 200	-27 000

Heilårsverknad av budsjettvedtak for budsjett 2016 er lagt inn.

Ekstraordinære vedlikehaldsmidlar er ikkje vidareført i planperioden.

Det er gjennom tilstandsvurderingane avdekket store etterslep på vedlikehald av kommunale bygg og rådmann vil legge fram eige sak om bruk, opprusting og ev sal av bygg i samband med årsbudsjettet for 2017, jf vedtak B2016. Mogelege finansieringskjelder for reduksjon av vedlikehaldsetterslepet kan vera salsmidlar, fondsmidlar og/eller auka eigedomsskatt øyremerka for formålet. Ordinert verdibevarande vedlikehald bør dekkast av ordinære driftsmidlar, det er likevel vanskeleg å prioritere når økonomien er såpass krevjande.

Rammene er basert på endringane i folketalet og venta reduksjon i behovet for tenester for barn og eldre. Størst nedgang er venta i helse og omsorg, rammene er basert på prognosane for aldersgruppa 80+ .

Helse og omsorg

Ny kommunedelplan helse og omsorg 2015-20130 legg til grunn eit moderne tenestetilbod i samsvar med samhandlingsreforma og andre nasjonale føringar. Prosjektet «Lev Vel i Vaksdal – meistring og deltaking heile livet» skal leggja til rette for og bidra til realisering av planane frå tidlegare OU-arbeid i helse og omsorg og av strategiane i Kommunedelplan helse og omsorg. Prosjektet skal sikra at me får gode og framtidsretta helse- og omsorgstenester i kommunen, og at tilgjengelege ressursar vert nytta på beste måte. Prosjektet er heimla i gjeldande økonomiplan og budsjett for Vaksdal kommune og er godt forankra både administrativt og politisk.

Hovudmålsetning for prosjektet:

- Meistring og deltaking heile livet.
- Mobilisera og engasjera samfunnet sine omsorgsressursar.
- Framtidsretta og berekraftige tenester.
- Systematisk og kontinuerleg utvikling og innovasjonsarbeid.

Prosjektet har to hovudsatsingsområde:

1. Utvikling av eit ressurscenter/ «minibygd» for demens i Jamne-området ved Vaksdal sjukeheim med ulike buløysingar, tilrettelagt inne- og uteområde og base for kompetanse og tenester innan demensfeltet.
2. Oppretting av Helsehus på Daletunet med fokus på opptrening og rehabilitering og eigen brukarlab for teknologiske løysingar.

Oppvekst

Kommunen har satsa på barnehageutbygging og har to nye, moderne barnehagar på Vaksdal og Stanghelle i tillegg til Dale- og Stamnes barnehagar. Nedgang i barnetalet i perioden krev tilpassing av tilbodet framover, mest merkbart vert det i Stamnes og på Vaksdal, men også dei andre barnehagane vil merke dette.

I kommunedelplan oppvekst er kvalitet i fag, prosessar og strukturar hovudmålet. Utviklinga i barnetalet i planperioden vil gje få elevar på kvart trinn i barneskulane. Dette utfordrar den fagleg kvalitet i skulane våre. Kommunen har ingen fulldelte barneskular. Rektorane og skuleleiinga har peika på dei utfordringane utviklinga i barnetalet og inntektene våre vil gje for skulen vår i framtida og har tilrådd ei nytenking rundt skulestruktur for å kunne sikre eit fagleg godt tilbod som gir godt læringsutbytte for elevane i kommunen og effektiv skuledrift.

I samband med behandling av gjeldande økonomiplan i juni 2015 vedtok kommunestyret ei utgreiing om skulestruktur. Ei heilskapleg analyse der pedagogiske, samfunnsmessige og økonomiske vurderingar skal leggjast vekt på og strukturen skal tilpassast tildelte økonomiske rammer. Målet er ein framtidig skulestruktur som skal gje ein framtidsretta skule der opplæringsstilbodet skal vera likeverdige uavhengig av kor i kommunen ein bur. Utgreiinga vert lagt fram for behandling i kommunestyremøte i juni 2016.

Desentralisert skulestrukturen med fådelte nærmiljøskular er ressurskrevjande og det gjev små og mindre robuste fagmiljø for det pedagogiske personalet. Det vil vera nødvendig å endra strukturen internt på den enkelte skule med undervisning i større grupper, reduksjon i timar til tidleg innsats i

norsk, engelsk og matematikk, deling av grupper, spesialundervisning og særskild språkopplæring i økonomiplanperioden.

Kostnadsnøkklane i det nye inntektssystemet kompenserer i mindre grad avstand og desentralisert drift i små kommunar. Samtidig varslar regjeringa auka fokus på fagleg krav i grunnskulen. Små kommunar med lågt barnetal og fleire skular vil få vanskar med å opprettehalde ein slik struktur.

I Kommunedelplan Oppvekst mot 2020 er målet at elevane i Vaksdal skal ha grunnskulepoeng som landet elles. Dette er eit viktig mål då resultatet i grunnskulepoeng elevane har når dei går ut frå 10. årssteg har innverknad på fullføring av vidaregåande skule. Av del elevar med grunnskulepoeng under 30 poeng er det i underkant av 25 % som fullfører vidaregåande skule. Grunnskulepoenga for elevane som går ut av 10. årssteg i kommunen er framleis svake. Medan resten av landet fekk auka grunnskulepoeng, gjekk Vaksdal i 2015 litt tilbake.

Samfunnsutvikling

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling, næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen fram mot 2030. I planperioden er det viktig å skape handlingrom for utvikling gjennom

- å legge til rette for bustadutbygging og folketalsauke
- arbeide for utbygging og fortetting i stasjonsbyane for å realisere vinstane med ny veg og bane
- rullering av kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel.
- å skaffe oversikt over kommunale eigedomar og anlegg og vurdere tilstand og ev oppgradering, avhending og ev nye behov
- gjennomføre viktige satsingar innafor vatn og avlaup som nytt vassverk Vaksdal og tiltak knytt til avlaup

Kommunen har lav arbeidsplassdekning og utpendlinga er aukande. Som del av ein felles bu-, service- og arbeidsmarknad i Bergensregionen nyttar innbyggjarane seg i stor grad av tilboda i Bergen i tillegg til lokalt. Samtidig ønskjer kommunen tilflytting som kan gje folketalsvekst og utvikling i tettstadane/stasjonsbyane. Vegprosjekta K5 og Ringveg aust kan føre til ei større utvikling aust for Bergen og bidra til å realisere denne visjonen. «Bynært bygdeliv» i kommunen sin profil handlar også om verdiar, kultur og identitet som vi ønskjer å bygge vår utvikling på og skape vårt omdømme kring. Dette utfordrar oss til å tenkje nytt og utvikle oss for å skape attraktive lokalmiljø med moderne infrastruktur og eit tilpassa tenestetilbod.

Gjennom å synleggjere og vidareutvikle våre fortrinn kan vi auke vår attraktivitet for å skape folkevekst og bulyst her i randsona til byen.

Tenesteområda i planperioden

Oppvekst

Vaksdal kommunen har 4 barnehagar, på Vaksdal, Dale, Stanghelle og Stamnes, og 5 skular, på Vaksdal, Dale, Stanghelle, Stamnes og i Eksingedalen, i tillegg kjøper kommunen skuleplassar til elevar frå Eidslandet skulekrins i Modalen kommune. Kommunen yter tilskot til Modalen for førskuleborn frå Eidsland og Modalen som går i barnehage i Modalen.

I rammene for tenesteområde oppvekst ligg grunnskuletilbod, barnehagetilbod, PPT, vaksenopplæring og sentralt skulebudsjett.

Kostnadsnivået for skule pr 2015 ligg under nivå til kommunegruppa 3, men er høgare enn fylket og landet. Kostnadsnivå i barnehage ligg i 2015 under kommunegruppa, fylket og landet noko som mellom anna skuldast at færre barn går i barnehage i vår kommune. Det er ei auke i kostnadsnivået for barnehagane i Vaksdal frå 2014 til 2015.

Vaksdal har over tid hatt mange elevar med spesialundervisning, men med godt gjennomført systemarbeid over tid har vi no klart å redusera del elevar med spesialundervisning til omlag 10 % og vi nytta mindre timeressursar til spesialundervisning enn landet elles. Barnehagane og skulane har jobba med endringar i fleire år og kompetanse i høve tilpassa opplæring er styrka. PPT har stort fokus på arbeid med systemretta arbeid i skulane og barnehagane våre, i tillegg til individretta sakkunnig arbeid.

Vaksenopplæringa har kjøpt opplæring i norsk og samfunnsfag i Voss og Bergen kommune, men i planperioden vil Vaksdal kommune drifte tilbodet sjølv.

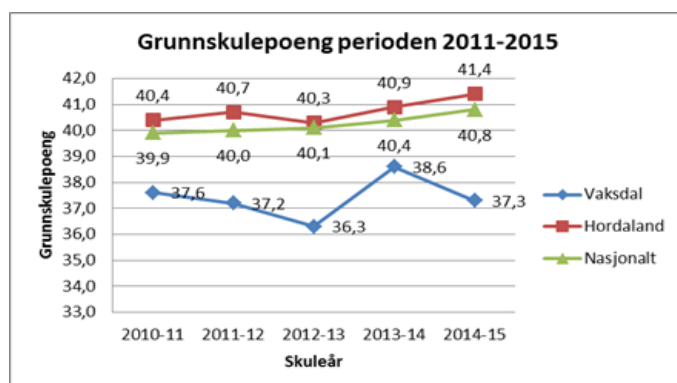
Mål for tenesteområde oppvekst 2017 -2020

Fremje barna og elevane si faglege og sosiale utvikling i tråd med sentrale og lokale målsettingar gjennom omsorg, lek, læring og danning

Framtidig skulestruktur skal gje ein framtidretta skule der opplæringstilbodet skal vera likeverdig uavhengig av kor i kommunen ein bur.

Vi skal bli enda betre kvalifisert til å utøva våre roller som aktive oppveksteigarar i ein kunnskapsutviklande styringsdialog, og som aktive oppvekstleiarar gjennom eit leiarskap som fremja medarbeidarskap.

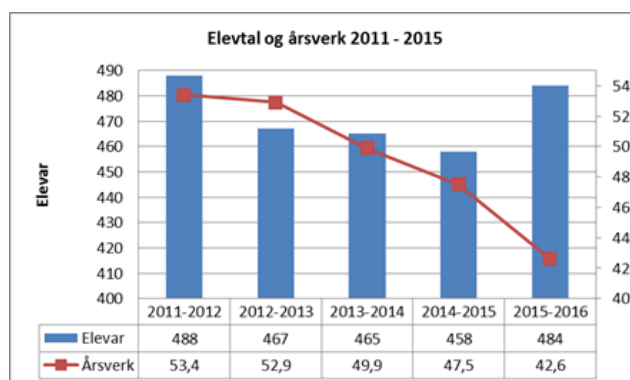
I Kommunedelplan Oppvekst mot 2020 er målet at elevane i Vaksdal skal ha grunnskulepoeng som landet elles. Dette er eit viktig mål då resultatet i grunnskulepoeng elevane har når dei går ut frå 10. årssteg har innverknad på fullføring av vidaregåande skule. Av del elevar med grunnskulepoeng under 30 poeng er det i underkant av 25 % som fullfører vidaregåande skule.

Dei faglege måla for nasjonale prøvar og grunnskulepoeng har me ikkje nådd dei siste åra. Skulane har arbeidd godt med tiltak for å auke læringsutbytte og snu trenden, men resultatane uteblir, særleg i høve grunnskulepoeng. Skuleåret 2014/2015 er resultatane om lag som tidlegare år og vi ligg under snittet for Hordaland og landet elles.

Innhaldet i barnehage og skule skal gi barn og unge grunnlaget for sitt vaksne liv, livsmeistring. Mange elevar i Vaksdal har eit for svakt fagleg utbytte av opplæringa. Dette fører til at for mange elevar ikkje fullfører vidaregåande opplæring og forfallet har auka i Vaksdal dei siste åra, medan landet elles har ein reduksjon. Gjennomføring av vidaregåande opplæring aukar sannsynet for varig tilknytning til arbeidslivet og reduserer risikoen for bruk av offentlege trygde- og stønadsordningar. Nesten 20 % av 24-åringar som ikkje har fullført vidaregåande skule nyttar trygde- og stønadsordningar frå staten. Eit kunnskapsintensivt og spesialisert arbeidsliv, ny teknologi og betydinga av den enkelte si allmenndanning, gjer at alle elevar treng å utvikla solide faglege kunnskapar og ferdigheiter i skulen.

Det ligg ei målsetting i økonomiplanperioden om å redusere driftskostnadene i kommunen og innan oppvekst kan dette kan møtast gjennom ein generell reduksjon på tenestenivå eller endringar i organisering og struktur. Dei auka krava til fagleg utbytte av opplæringa som gjev grunnlag for livsmeistring vil verta hovudutfordringa for skulane i Vaksdal med reduksjon i dei økonomiske rammene. Vaksdal kommune må ha kapasitet til å ta i mot og følgje opp born, unge og vaksne i tenesta, her under tilstrekkeleg bemanning.

For å tilpasse oss elevtalet og rammene i økonomiplanen må drifta reduserast i perioden om skulestrukturen er lik eller om den vert endra. For å møte dette arbeider både barnehagar og skular med å auka kompetanse på alle nivå. Særleg vert det ei utfordring for barneskulane med auka fagkrav til undervisning for lærarane i faga norsk, engelsk og matematikk. I ein økonomisk utfordrande periode er det spesielt viktig å diskutera kvalitetsnivået i tenesta. Kva er godt nok?

Desentralisert skulestrukturen med fådelte nærmiljøskular er ressurskrevjande og det gjev små og mindre robuste fagmiljø for det pedagogiske personalet. Det vil vera nødvendig å endra strukturen internt på den enkelte skule med undervisning i større grupper, reduksjon i timar til tidleg innsats i norsk, engelsk og matematikk, deling av grupper, spesialundervisning og særskild språkopplæring i økonomiplanperioden.

Fødselstala i kommunen viser at barn totalt i kvart årskull vil ligge mellom 37 og 62 born. Det er særleg fødselstala i områda Stamnes, Eidslandet og Eksingedalen som går ned. Dale vil oppleva auke, medan Vaksdal får ein nedgang. Oversikt barnetal i dei ulike skulekretsane (pr. mai 2016)

Fødselsår	-15	-14	-13	-12	-11	-10	-09	-08	-07	-06	-05	-04	-03	-02	-01	-00
Vaksdal	18	15	8	13	11	12	21	17	29	14	22	18	6	0	0	0
Stanghelle	11	12	9	9	13	17	6	9	13	10	13	8	13	0	0	0
Dale	21	15	19	9	16	14	19	13	9	18	12	7	10	41	45	59
Stamnes	5	3	3	4	4	0	9	9	6	7	2	4	5	0	0	0
Eidslandet	0	1	1	1	0	0	1	0	3	1	0	1	2	0	3	2
Eksingedalen	1	2	1	1	0	0	1	1	1	1	2	0	3	0	1	3
Samla	56	48	41	37	44	44	62	47	57	46	52	37	40	41	49	64

For å nytte heile kapasiteten på dei ulike avdelingane i barnehagane må vi vurdere i kva grad vi kan ha opne alle avdelingane i alle barnehagebygga og i bygdene. Kapasiteten i dei nye og største barnehagane på Stanghelle og Vaksdal må nyttast kostnadseffektivt.

Helse og omsorg

Tenesteområde helse og omsorg omfattar dei tre einingane for sjukeheimsteneste, heimeteneste og folkehelse og familie.

Dei 56 sjukeheims plassane er fordelte på Daletunet omsorgssenter og Vaksdal sjukeheim. Rundt 12 av dei vert nytta som korttids plassar for utskrivingsklare pasientar frå sjukehus og heimebuande som treng trening og rehabilitering og tidsavgrensa opphald for helsehjelp og omsorg, eller som avlastning for pårørande

Heimetenesta har hovudbase på Daletunet og omfattar heimehjelp (praktisk bistand), heimesjukepleie, dagavdelingar, Elvavegen (bueiningar for psykisk utviklingshemma) og forvaltningskontoret.

Folkehelse og familie er eit tenesteområde samansett av mange små avdelingar og fagmiljø: legeteneste, helsestasjon/skulehelseteneste, flyktingeteneste, NAV, avdeling for psykisk helse og rus, barnevern og fysio- og ergoterapi. Fysio- og ergoterapi held til i Turbinen. Dei andre avdelingane er samla på Heradshuset.

Kommunedelplan helse og omsorg

2015 - 2030

Aktivitet, deltaking og meistring heile livet

Helse- og omsorgstenestene i Vaksdal kommune har hatt sitt fundament i institusjonsteneste med 76 sjukeheims plassar attende i 2009. Dei seinare åra har målsetning vore å vri tenestene over mot meir helsefremming, førebygging og rehabilitering med fundament i tenester i heim og med utgangspunkt i brukar sine ressursar og eigenmeistring. Talet sjukeheims plassar har vorte redusert og tilpassa det synkande talet eldre over 80 år, og det har vorte meir fokus på tenester og tiltak som bidreg til aktivitet, deltaking og meistring gjennom heile livet.

Kommunedelplan helse og omsorg 2015 – 2030 omhandlar mål og strategiar for tenestene framover.

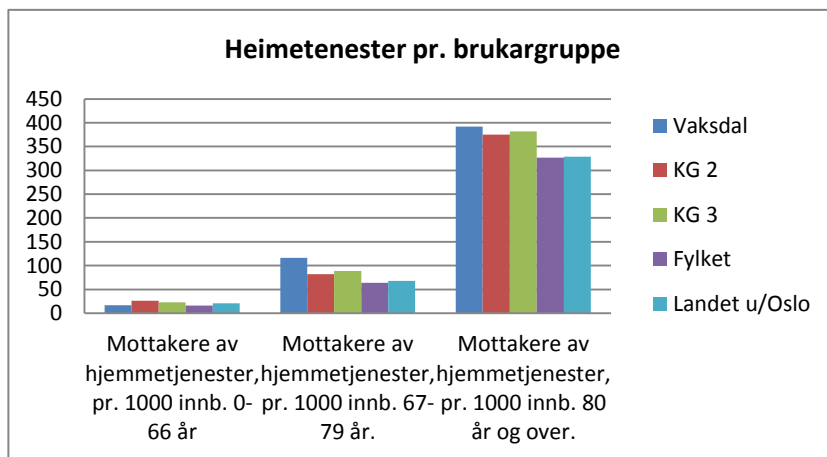
I økonomiplanperioden vert det store endringar innan heile tenesteområdet. Økonomisk vert det krevjande med eit nedtrekk som tilsvarar reduksjon av rundt 20 stillingar. Eit slikt nedtrekk krev at ein set inn tiltak for å tilpassa og utvikla tenester. Grensa mellom offentleg og privat ansvar vert utfordra, og helsepersonell må samarbeida med brukarar, pårørande og frivillige i langt større grad enn tidlegare. Det vert heilt avgjerande å gjera ein stor innsats for å få mest mogeleg ut av dei ressursar me har tilgjengelege, og for å løysa oppgåvene med mindre ressursar. Kommunedelplan helse og omsorg vart vedteken av Kommunestyret i april 2016, og strategiane frå planen skal realiserast gjennom prosjektet «Lev Vel i Vaksdal – meistring og deltaking heile livet».

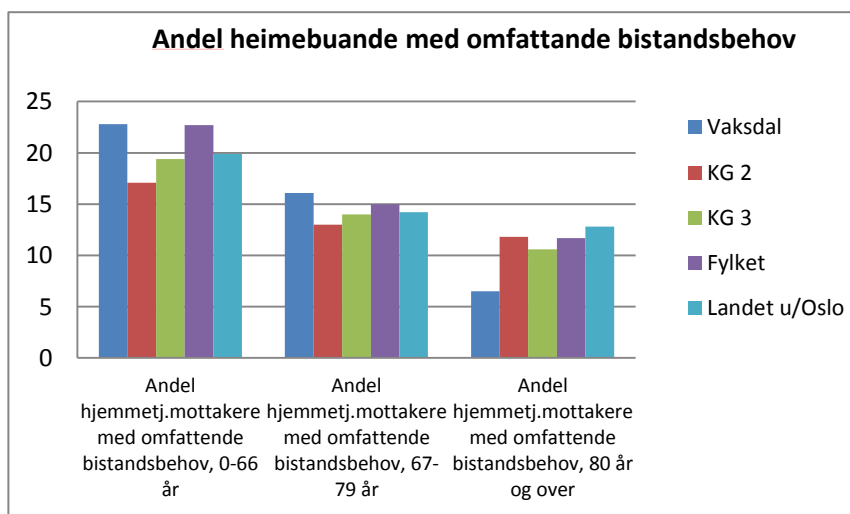

Hovudprosjektet varer frå juli 2016 og ut 2018. Prosjektet har to hovudsatsingsområde: utvikling av ressurscenter for personar med demens i Jamneområdet ved Vaksdal sjukeheim og oppretting av Helsehus på Daletunet med fokus på opptrening og rehabilitering og brukarlab for teknologiske løysingar (sjå vedlagde rapport).

Framover vert det meir fokus på samarbeid rundt tenester enn på avdelingar, og endringane vil kunne gi konsekvensar for organisering innad i tenesteområdet og eventuelt mellom tenesteområde.

Styringsdata frå m.a. Kostra viser at me har eit potensiale i å satsa på førebyggjande og rehabiliterande tiltak, og sentrale styringssignal viser at me er på rett veg med strategiane frå kommunedelplanen og satsingsområda i «Lev Vel»-prosjektet.

KOSTRA tal frå 2015 viser at me gir heimetenester til mange av aldersgruppa over 80 år samstundes som me har færre i denne gruppa med omfattande hjelpebehov.

Planar og strategiar samsvarar godt med sentrale føringar frå «Omsorg 2020» og St. meld. 26 «Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet». Meldinga til kommunane om å satsa på fornying, innovasjon og nye og effektive metodar, vart endå meir forsterka i desse dokumenta. Det vert anbefala å styrka heimetenesta, ta i bruk brukaren sine eigne ressursar, samarbeida med pårørande og frivillige, auka innsats på hab-/rehabilitering og tilrettelegging og bruk av teknologi for å oppnå meistring for den enkelte og for betre ressursutnytting.

Satsane for investeringstilskot til bygging og oppgradering av sjukeheimplassar og omsorgsbustadar vert auka, og satsinga innan demensfeltet og på kvardagsrehabilitering skal holda fram. «Demensplan 2020» som kom i november 2015, har tittelen «Et mer demensvennlig samfunn» og etterlyser meir medverknad frå personar med demens. Planen er laga ut frå fokusgruppeintervju med personar med demens og deira pårørande. Målet er å sikra langsiktig og heilskapleg planlegging av lokalsamfunn og omgjevnad, samt dimensjonering og kvalitetsutvikling av tenester til det aukande talet personar med demens og deira pårørande.

Mål for tenesteområde helse og omsorg 2017 -2020

1. Brukarane skal verta møtt med eit ressursorientert perspektiv, og det skal vera fokus på helsefremjande, førebyggjande og rehabiliterande tiltak.

Me når målet gjennom å byggja ut dei nedste stega på omsorgstrappa og gjennom kompetanseheving og bevisstgjerung av tilsette på alle ledd og alle avdelingar. Me nyttar metodar som kartlegg ressursar og har meir fokus på gruppebasert oppfølging frå helsestasjon og skulehelseteneste og gjennom heile livsløpet. Barnevernet har fokus på tidleg innsats i familien, og det vert samarbeida over avdelingar og tenesteområde for å unngå fråfall frå skule og arbeidsliv.

2. Brukarane skal ha reell mogelegheit for brukarmedverknad, og det skal samarbeidast meir og betre med pårørande og frivillige.

Me når målet ved brukarmedverknad både på system- og individnivå. Systemnivå kan vera gjennom Ungdomsrådet, Eldrerådet og Råd for menneske med nedsett funksjonsevne og gjennom foreldre-, pasient- og pårørandegrupper. Prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» har meir systematisk samarbeid med frivillige som eit satsingsområde. Demenssatsinga av prosjektet legg også opp til brukarmedverknad for personar med demens og deira pårørande ved utforming av demenssenter og tenestetilbod. Brukarmedverknad på individnivå skal alltid ha fokus, og er ein naturleg del av individuelle tiltak og ved satsing på gruppe- og meistringstilbod.

3. Arbeidet med å vri innsats frå pleie og omsorg til deltaking og meistring skal holda fram, og sjukeheimplassar/-grupper skal plasserast på ein måte som sikrar god utnytting av ressursar og kompetanse.

Me når målet ved å tilpassa tal sjukeheimplassar og ved fleksibel og målretta bruk av plassane. Ved utforming av dei to sentera i «Lev Vel»-prosjektet vil dei fleste langtidsplassar verta på Vaksdal sjukeheim, medan Daletunet vil ha flest korttidsplassar. Korttidsavdelinga skal ha tettare samarbeid med heimetenesta, og heimetenesta iverkset tiltak som utset innlegging på fast plass på sjukeheim.

4. Teknologi skal takast i bruk for at brukarar i alle aldrar med fysiske, psykiske og sosiale funksjonsvanskar skal oppnå betre meistring og livskvalitet, og for å effektivisera tenestene.

Vidare satsing på teknologi vert følgd opp i prosjektet «Lev Vel i Vaksdal». Me byggjer opp kompetanse på området gjennom kursing, vidareutdanning og hospitering/studieturar, og me samarbeider med forskarar og andre eksterne for å finna dei beste løysingane. Me deltek i interessant utviklingsarbeid og utprøving av teknologiske løysingar saman med brukarar.

5. Det skal etablerast ressurscenter for personar med demens på Vaksdal og Helsehus med brukarlab for teknologiske hjelpemiddel på Daletunet.

Vert utvikla i samsvar med planar og framdrift i prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» (vedlagde rapport).

6. Innbyggjarane skal få forsvarlege og «gode nok» tenester.

For å nå dette, må me holda oss oppdaterte på lover, føringar, kvalitetskrav og faglege anbefalingar, og me må kjenna og bruka styringsdata. Nivået på tenestene må tilpassast økonomiske rammer, tilgjengelege ressursar og lovkrav. Me må samarbeida godt internt og eksternt og nytta tilgjengelege ressursar godt. For å ta i bruk ressursane i personalgruppa, vert det viktig å satsa på heiltidskultur og redusera sjukefråvær. Det må utgreiast og eventuelt gjerast avtalar med vertskommunar om tenester me ikkje kan eller får store vanskar med å levera sjølv. T.d. gjeld det legevakt som etter ny akuttmedisinsk forskrift stiller krav det vert vanskeleg å innfri for ein kommune på Vaksdal sin storleik. Det gjeld meir «spesialisert» rehabilitering som før vart gitt i spesialisthelsetenesta, og det gjeld øyeblikkeleg hjelp (ØH) tilbod for somatikk og frå 2017 ØH-tilbod for rus/psykiatri.

Samfunnsutvikling

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling, næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen i planperioden og vidare.

Rådmann legg til grunn aktiv deltaking i viktige prosessar som påverkar vår utvikling i framtida. I planperioden er det viktig å skape handlingsrom for utvikling. Viktige prosessar som vil ha verknad for samfunnsutviklinga er mellom anna:

- Statleg plan for ny veg og bane på strekninga Arna –Stanghelle.
- Nasjonal transportplan 2018 – 2027.
- Rullering av kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel.
- Arealplaner for utvikling av stasjonsbyane Vaksdal, Stanghelle og Dale.

God samfunnsutvikling blir skapt gjennom samspel mellom innbyggjarar, næringsliv, det offentlege og organisasjonslivet i kommunen. Det blomande og mangfaldige kulturlivet i kommunen er eit døme på det. Togsamband og stamveg gjennom kommunen er andre. Gjennom å synleggjere og vidareutvikle våre fortrinn kan me auke vår attraktivitet for å skape folkevekst og bulyst her i randsona til byen.

Kommunen forvaltar store verdiar knytt til infrastruktur med kring 88 km med veg, 48000 m² bygg samt 75 km med vassforsyning og avløpsnett.

Gjenskaffingsverdien for kommunale bygg kring 1,5 milliardar kroner. Totalt gjenskaffingsverdi er i storleiken 5-8 milliardar kroner, noko som

svarer til 23 kommunebudsjett. Verdien til kommunal infrastruktur finn ein ikkje att i kommunale rekneskap, ein veit ikkje om infrastrukturen er meir eller mindre verdt frå år til år.

Tilstandsregistreringa er no gjennomført for 75 % av bygningsmassen og syner eit etterslep på vedlikehald på 430 millionar kroner innan 5 år. Skulebygga har dårlegast tilstand, men det også store utfordringar for fleire av kulturbygga våre. Dale barne- og ungdomskule åleine står for nær 40 % av etterslepet dei neste 5 år. Ein stor utfordring er at store delar av etterslepet må finansierast med driftsmidlar, til dømes utskifting av tak og vindauge. Finansieringa må fordelast over fleire planperiodar.

Driftsinntektene vert redusert i åra som kjem, og dette gir mindre til drift og vedlikehald av kommunal infrastruktur. I framlegg til driftsbudsjett for perioden 2017-2020 er dei 2 millionane ekstra til vedlikehald i tidlegare budsjett ikkje vidareført. Me må difor prioritere hardare og syte for at investeringane me gjer i infrastruktur gjer oss lågare driftsutgifter.

Me har for stor bygningsmasse i høve til folketal samanlikna med andre kommunar. For at me skal ha evne til å vedlikehalde kommunale bygg må me redusere bygningsmassen monaleg. Me må tilpasse ambisjonsnivået for tilstand på våre bygg til dei strukturval som vert gjort innan skule og helse og omsorg.

Ein del bygg har så stort etterslep på vedlikehald at det vil vere rimelegare å byggje nytt enn å rehabiliterare. Andre bygg bør me avhende for å redusere driftskostnadene slik at me kan prioritere dei viktigaste bygga for kommunal tenesteproduksjon. Ein samla oversikt med kommunale bygg med framlegg til framtidig bruk er tatt med som vedlegg til økonomiplanen.

TILSTANDSKARTLEGGING	Arealvekta tilstand	BRA	Alder	Totalt etterslep	Etterslep < 5 år	TG 0	TG 1	TG 2	TG 3
Status per 12. mai 2016	(0-3)	m ²	snitt	mill.kr	mill. kr	m ²	m ²	m ²	m ²
Skular	2,5	13 109	54	296	208	0	2 393	3 928	6 788
Barnehagar	0,4	2 313	9	21	14	1 709	579	407	0
Sjueheim og omsorgsbustader	1,2	12 347	33	295	97	4 580	3 829	1 381	2 557
Kultur og idrett	1,7	7 508	44	120	91	2 660	202	1 205	3 441
Andre bygg	2,4	1 354	55	27	20	0	382	0	972
Sum		36 631	195	759	430	8 949	7 385	6 921	13 758
						24 %	20 %	19 %	38 %

Me vil halde fram arbeidet med å dokumentere tilstand på kommunale bygg, veger og kaier. I dette ligg tiltak for trygge bygg, auka arealeffektivitet og plan for framtidig bruk. Ut i frå dette må ein vurdere vidareføring som i dag, endra bruk eller avhending/privatisering.

Målsettingar for økonomiplanperioden:

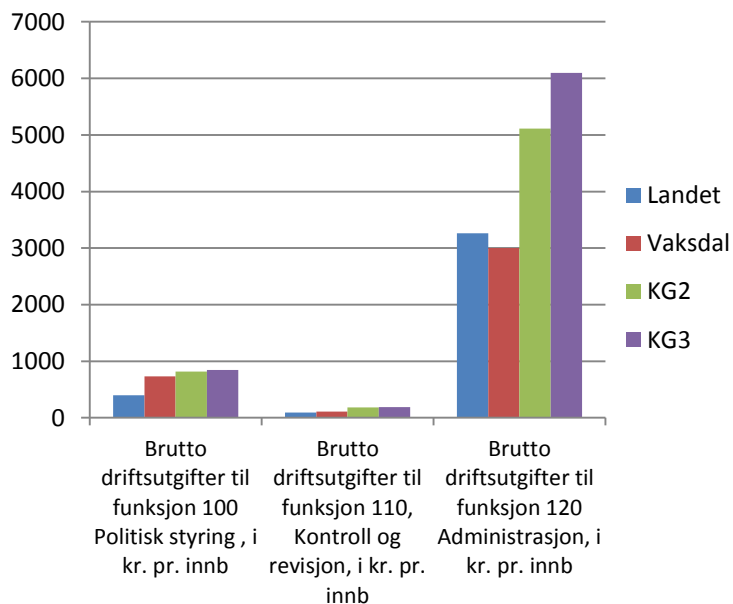
- Vaksdal kommune skal vere attraktiv og ein god stad å bu.
- Redusere formålsbygga (ikkje utleigebustader) med minimum 8 000 m² innan 2020.
- Kommunale bygg skal tilfredsstillere krav til helse, miljø og tryggleik
- Auka bustadbygging og realisere utbygging på Stanghelle vest i fyrste del av økonomiplanperioden med akseptabel økonomisk risiko for kommunen.

For å nå driftsbudsjett i 2017 vil det vere naudsynt å redusere omfang av ein del ikkje lovpålagte tenester.

Rådmann, strategisk leiing og stab

Kommunelova krev at rådmann skal legge fram forsvarleg utgreidde saker for folkevalde organ, og sjå til at vedtak blir iverksatt. Vidare skal rådmannen sørge for at administrasjonen vert drive i samsvar med lover, forskrifter og overordna instruksjer, og at den er gjenstand for betryggande kontroll.

Staben dekker fagområda økonomi, HR, post/arkiv, løn, kundetorg/informasjon, politisk sekretariat, skatt og enkelte innbyggartenester.

Kostra-tal for 2015 viser at Vaksdal har låge administrasjonskostnader samanlikna med kommunar på vår storleik.

Under fellesområde finn ein funksjon 100 (politisk), 110 (kontroll og revisjon), 120 (administrasjon). Kostnader til fellesfunksjonar for heile kommunen som t.d. IKT drift og utvikling, pensjon, forsikring, ymse tilskot til andre, interkommunale samarbeid og kjøp av tenester, bedriftshelseteneste, verneteneste og hovudtillitsvald med meir inngår. Politisk og administrativ leiing og PPT kontoret er også del av fellesramma.

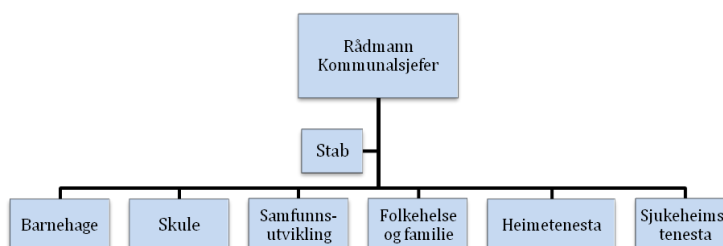
Organisasjonen

- Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har
- Me møter innbyggjarane med dialog og profesjonalitet
- Me arbeidar systemisk og heilskapleg for å gje rett teneste til rett nivå til rett tid til lågast mogeleg kostnad
- Me legg vekt på lokal identitet og kultur i samfunnsutvikling og tenesteyting
- Me har det godt på jobb og er stolte av kommunen vår

Organisasjon

Vaksdal kommune er organisert i to nivå med rådmann, stab og 6 resultatiningar.

Ein handlekraftig organisasjon fangar opp og responderer hurtig på behovsendringar, styrer etter fellesskapets beste løysningar og er god på intern og ekstern samhandling.

Organisasjonsutviklingsprosjekt 2013 - 2016

Utviklingsarbeidet med hovudtema organisering, leing, kompetanse og system har hatt i seg mange delprosjekt.

Å utvikle og ruste organisasjonen for framtida gjennom kvalitetsutvikling, leing, kompetanseutvikling, samhandling, effektivisering og nyskaping har hatt fokus.

Å tilpasse organisasjon til endra rammevilkår og nye oppgåver, utvikle godt leiarskap og sikre gode styringssystem har vore ein målsetnad.

Å utvikle ein lærande organisasjon, utvikle betre evne til analyse og gevinstrealisering, skape endringskompetanse og evne til nyskaping og innovasjon.

Målsetnaden har vore å få eit godt forankra avgjerdsgrunnlag for strategiske val og prioriteringar framover når rammevilkåra våre endrar seg.

Omstilling og endring

Alle organisasjonar er i stadig endring. I vår organisasjon har vi justert organisasjonsstrukturen dei siste åra for å rigge oss for utfordringar som kjem. Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjetttrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Me skal bygga på utviklingsarbeidet frå OU –prosjektet.

Arbeidet vil krevje gode leiarar, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabsstøtte i gjennomføringa. Tiltak som har potensiale i form av reduserte kostnader eller som frigjer ressursar til kjerneoppgåver vil bli prioritert.

Det er viktig at organisasjonen har kompetanse og gode system når ein gjennomfører endring og omstilling. Her er kommunen sine rutinar for omstilling, omstillingsutval, stillingsutval og eit formalisert og godt samarbeid med arbeidstakarorganisasjonen viktige verktøy for å sikre at prosessane blir gjennomførde på ein god og korrekt måte.

Det vil også vera behov for justeringar i organiseringa, t.d. vil det vera naturleg å tilpasse organiseringa i helse og omsorg i samsvar med Lev Vel – prosjektet.

I planperioden vil tal årsverk verta redusert. Sjølv om reduksjon i antall årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Digitalisering

Kommunane som er med i ikt-samarbeidet **lktnh** revidert strategiplanen. Vaksdal har ein aktiv rolle i utviklingsarbeidet gjennom rådmannsutvalet og strategigruppa. Overordna mål for digitalisering i kommunane er:

Kommunane skal utvikla effektive digitale teneste som gjer det mogleg for innbyggjarar og næringsliv å løyse sine oppgåver sjølv. Det er vår ambisjon å:

- **forenkla**, som handlar om å gi enkeltmennesket innsikt i prosessar, resultat og prioriteringar, enklare teneste og å kutte unødvendig byråkrati og kompleksitet.
- **Forbetra**, som handlar om kvalitet. Det å løfte kompetansen og sørge for at den brukas der den trengs mest, slik at kommunanes tenester blir betre.
- **Fornya**, som handlar om å jobbe smartare, betre samhandlinga og etablera samanhengande arbeidsprosessar ved å ta i bruk moglegheitene teknologien gir oss

Under dette tema pågår det ei rekkje større og mindre prosjekt lokalt eller felles med andre kommunar. Satsingar knytt til digitalt førsteval, digital dialog, elektronisk samhandling i helse og omsorg og velferdsteknologi er prioriteringar saman med kompetanse, personvern, tryggleik, arkiv og strategisk leiing.

Openheit og innsyn/Digital kommunikasjon med innbyggjarane

Kommunen ønskjer openheit og innsyn i forvaltninga. I dei siste åra er det tatt i bruk ny teknologi for å kunne imøtekomma dette på ein betre og sikrere måte. Det er også iverksatt tiltak for å styrke kompetansen i organisasjonen. Gjennom aukande digitalisering i samfunnet generelt er forventningane til innsyn og offentlegheit via digitale løysingar sterkt aukande. Kommunen må tilpasse seg denne utviklinga gjennom auka kompetanse og gode digitale løysingar.

Samfunnstryggleik og beredskap

Overordna Risiko og sårbarheitsanalyse skal haldast oppdatert og vere grunnlag for overordna beredskapsplan og meir tenestespesifikke beredskapsplanar. Kompetanseheving og trening av personell saman med øvingar står i fokus i åra som kjem.

Kommunen som arbeidsgjevar

Verdiarbeidet har resultert i følgjande verdigrunnlag i organisasjonen

Respekt - Tillit – Kompetanse - Løysingsorientert

Vaksdal kommune sin arbeidsgjevar politikk har viktige målsetjingar for personalområdet:

- Kommunen skal framstå som ein attraktiv og ansvarleg arbeidsgjevar med myndiggjorte medarbeidarar.
- Sikre kommunen nødvendig kompetanse for å nå vedtekna mål.
- Utvikle arbeidsglede og stoltheit over eige og andre sitt arbeid og kommunen som arbeidsplass.
- Å stimulere til kreativitet og nytenking.
- Arbeida aktivt og systematisk med arbeidsgjevarspørsmål på alle nivå i organisasjonen.
- Å avklare rammevilkåra for dei tilsette

Viktige arbeidsgjevaroppgåver er rekruttering, innovasjon, organisasjonsutvikling og kvalitetssikring.

Aktiv bruk av **Skyttelen** for intern kommunikasjon og med link til kvalitetssystem med alle gjeldande rutinar og retningsliner i organisasjonen. Informasjon og kommunikasjon vert avgjerande for å lukkast med fells ståstad og felles kultur medan me står i krevjande omstillingar.

Kompetanse og rekruttering

Kravet til kompetanse aukar stadig innafor alle tenester og administrasjon. Gode kompetanseplanar og strategiar for stsystematisk kompetanseutvikling blir viktigare. For å sikre god rekruttering har kommunen ulike program for vidareutdanning og fagutdanningar. Generelt er det god søknad til faste stillingar i kommunen. Rekruttering av leiarar og tilsette med spesialistkompetanse er meir krevjande. Kommunen har mål om å auke tar lærlingar kvart år i perioden.

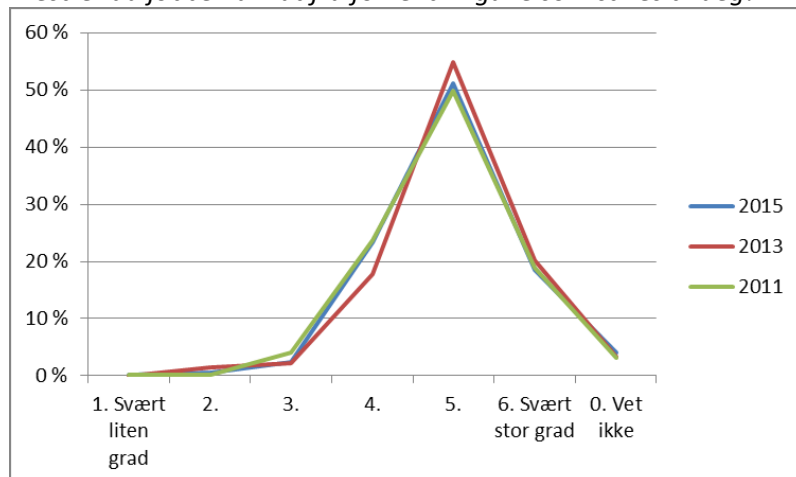
Arbeidsmiljø og meistring

Medarbeidarundersøkingar vert gjennomført i 2017 og 2019. Målet er ein svarprosent på min 65%.

Medarbeidarundersøking 2015 – hovudbilde

- Sett under eitt har vi godt nøgde arbeidstakarar i Vaksdal kommune
- Lik eller betre skår enn tidligare år i alle dimensjonar
- Generelt høg trivsel og godt samarbeid mellom kollegaer
- Tilsette er veldig nøgd med arbeidets innhald og meiner å mestre det godt

Mestrer du jobben din ut frå forventningane som stilles til deg?

Stillingar/Årsverk

Tala er frå HRM systemet 31.12.2015 med utgangspunkt i alle som ligg i HRM med stillingsprosent og mottok fast løn pr 31.12.15. Det vil sei at vakante stillingar og ringevikarar ikkje er medrekna.

Personale som mottok fast løn pr. 31.12.2015: 443 personar, 329,91 årsverk

Antal årsverk og personar pr. 31.12.2015 utan vakante stillingar og vikariat utan fastløn:

	2015		2014		2013	
	Årsverk	personar	årsverk	personar	årsverk	personar
Rådmann/stab/ PPT, lærlingar, HTV og Frivillighetssentralen*	25,1	31	23,95	33	23,31	30
Skule	68,52	86	74,02	92	78,31	99
Barnehage	44,5	47	44,4	48	38,5	42
Heimetenesta	59,29	82	65,67	92	69,6	98
Sjukeheimstenesta	60,91	107	66,82	120	69,9	126
Folkehelse og familie	22,11	28	19,8	25	21,8	27
Samfunnsutvikling	49,48	62	47,95	58	47,73	66
samla	329,91	443	342,61	468	349,15	488

*endra frå 2014/2013

Sjukefråver

Målsetnaden om eit sjukefråver i den kommunale organisasjonen på 7 % vert vidareført. Sjukefråveret i kommunen har over tid vore for høgt og arbeid med å redusere sjukefråveret er prioritert i perioden.

AMU har vedtatt ein IA-handlingsplan for kommunen. Det skal m.a. utarbeidast handlingsplanar med konkrete aktivitets- og resultatmål på alle nivå. Partssamarbeid i IA – avtalen lokalt skal forankrast og samarbeidet med legane og NAV styrkast. Tidleg dialog, tettare oppfølging og betre koordinering ved tilrettelegging er fleire tiltak saman med arbeidsmiljøgrupper og kompetansehevingstiltak lokalt.

Etikk og varsling

Kommunen har etiske retningslinjer nedfelt i arbeidsgjevarstrategien. I OU-prosjektet er etikk tatt inn som eige deltema. Etikk og etiske problemstillingar er eit sentralt tema i HMT – arbeidet og i arbeidet med kvalitetsutvikling i heile organisasjonen. Kommunen skal vera ein open og solid organisasjon med høy etisk standard.

Internkontroll er nært knytt til verksemdstyring og kvalitetsutvikling. I OU prosjektet er det etablert eit eige delprosjekt knytt til internkontroll og kvalitetssystem. Det er avgjerande for god styring og handlekraft at kommunen har gode system og rutinar som sikrar rådmannen betryggande kontroll over den samla verksemda.

Mangfald og likestilling

Som arbeidsgjevar har ein plikt til å arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering. Organisasjonen skal vera prega av openheit, inkludering og mangfald – utan diskriminering på grunnlag av etnisitet, livssyn, kjønn, funksjonsevne, alder eller seksuell orientering. Dette gir retning for kommunen sin rolle som samfunnsutviklar, tenesteyter og arbeidsgjevar.

Prosjekt «Lev Vel i Vaksdal - Meistring og deltaking heile livet» Rapport forprosjekt juni 2015 – juni 2016.

Bakgrunn

Prosjektet «Lev Vel i Vaksdal – meistring og deltaking heile livet» skal leggja til rette for og bidra til realisering av planane frå tidlegare OU-arbeid i helse og omsorg og av strategiane i Kommunedelplan helse og omsorg. Prosjektet skal sikra at me får gode og framtidretta helse- og omsorgstenester i kommunen, og at tilgjengelege ressursar vert nytta på beste måte. Prosjektet er heimla i gjeldande økonomiplan og budsjett for Vaksdal kommune og er godt forankra både administrativt og politisk.

Hovudmålsetning for prosjektet:

- Meistring og deltaking heile livet.
- Mobilisera og engasjera samfunnet sine omsorgsressursar.
- Framtidretta og berekraftige tenester.
- Systematisk og kontinuerleg utvikling og innovasjonsarbeid.

Prosjektet har to hovudsatsingsområde:

1. Utvikling av eit ressurscenter/ «minibygd» for demens i Jamne-området ved Vaksdal sjukeheim med ulike buløysingar, tilrettelagt inne- og uteområde og base for kompetanse og tenester innan demensfeltet.
2. Oppretting av Helsehus på Daletunet med fokus på opptrening og rehabilitering og eigen brukarlab for teknologiske løysingar.

I følgje prosjektskisse som vart vedteken av Kommunestyret 22. juni 2015, skulle forprosjektet:

- Utgreia faglege, teknologiske og økonomiske forhold knytt til satsingsområda.
- Setja i gang innovative anskaffingsprosessar med leverandørar av teknologiløysingar.
- Etablera dialog og medverknad frå enkeltpersonar, pårørande, frivillige, lag og organisasjonar.
- Innhenta kunnskap og erfaringar og utforma skisse for vidare planlegging.

Igangsetting av innovative anskaffingsprosessar er utsett til implementeringsfase/hovudprosjekt. Dei andre punkta er det jobba med, og fleire arbeidsgrupper samansett av leiarar, tilsette, tillitsvalde og verneombod har vore i arbeid.

I tråd med prosjektskissa har rådmannen si leiargruppe vore styringsgruppe for forprosjektet. Kommunestyret er prosjekteigar, og Utval for levekår er referansegruppe. Rådmannen er prosjektansvarleg. Kommunestyret vedtok 29.02.16 prosjektorganisering med styrings- og prosjektgruppe. Kommunestyret er representert i begge grupper. Brukarrepresentantar og tilsette sine representantar er medlem av prosjektgruppa.

Tilskot frå Fylkesmannen i 2015 gjorde det mogeleg for ein stor del av dei tilsette å delta på kompetansehevande tiltak: møte og dagskurs internt og eksternt, konferansar og kursrekkjer, vidareutdanning og nettverksdeltaking. Me har jobba målretta med kompetanseheving i tråd med kompetanseplan. T.d. var 20 tilsette på to dagars kurs i Oslo i desember. Dei deltok på to aktuelle kurs, og det var felles samling med diskusjon og sosialt samvær om kvelden.

Respekt – Tillit - Løysingsorientering – Kompetanse

Me har fått utarbeida logo for prosjektet, og er i ferd med å utarbeida kommunikasjonsplan som skal sikra god informasjonsflyt internt og eksternt. Det er lagt ut informasjon om prosjektet både på intranettet «Skyttelen» og på heimesida til Vaksdal kommune.

Forprosjektet har vekt merksemd og hausta ros og anerkjenning utanfor kommunen sine grenser. Sentrale prosjektmedarbeidarar hadde saman med forskarar frå Senter for omsorgsforskning Vest innlegg om satsinga på Solstrandkonferansen i april. Kommunalsjef hadde innlegg på samling for rådgivarar for Omsorgsplan 2020 frå alle Fylkesmennene i landet i tillegg til deltakarar frå Husbanken, Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Prosjektet har fokus på reell brukarmedverknad både på system- og individnivå. På systemnivå vert det ivareteke av Eldrerådet og Råd for menneske med nedsett funksjonsevne. I seinare fasar vil det også skje gjennom Ungdomsrådet og representantar for pasientgrupper, pårørnde, innbyggjarar og eventuelt andre interessentar.

Planar for hovudprosjektperioden:

Hovudprosjektperioden varer frå juli 2016 og ut 2018 (sjå framdrifts-/aktivitetsplan siste side). Det er inngått samarbeid med forskarar ved Senter for omsorgsforskning Vest, Senter for nyskaping og Institutt for byggfag og elektro ved Høgskolen i Bergen. Samarbeidet er planlagt å vera treårig, 2016 – 2018.

Forskinga skal bidra til å:

- Framskaffa og vurdera relevant forskning for best mogeleg avgjerdsgrunnlag.
- Utforma og prøva metodar og tolka og samanfatta ytringar for å gjera det mogeleg for personar med demens å bidra aktivt ved tilrettelegging og utforming av tenester.
- Vurdera dei ønskje og behov brukarane melder frå om i forhold til fysisk og teknologisk tilrettelegging for meistring og deltaking i viktige aktivitetar.
- Synleggjera mogelegheiter i prosjektet og bidra til kunnskapsbaserte og nyskapande val.
- Bidra ved kompetanseheving og styrka medarbeidarane sin (endrings-)kompetanse gjennom å gi dei forskingsbasert kunnskap for å komplementera den erfaringsbaserte kunnskapen.

Etter nærare utgreiing, kunnskapsinnhenting og arbeid i grupper har me valt å holda på dei to opprinnelege satsingsområda: Ressurssenter for demens i Jamneområdet ved Vaksdal sjukeheim og Helsehus med brukarlab for teknologiske løysingar på Daletunet.

RESSURSSENTER FOR DEMENS I JAMNEOMRÅDET VED VAKSDAL SJUKEHEIM.

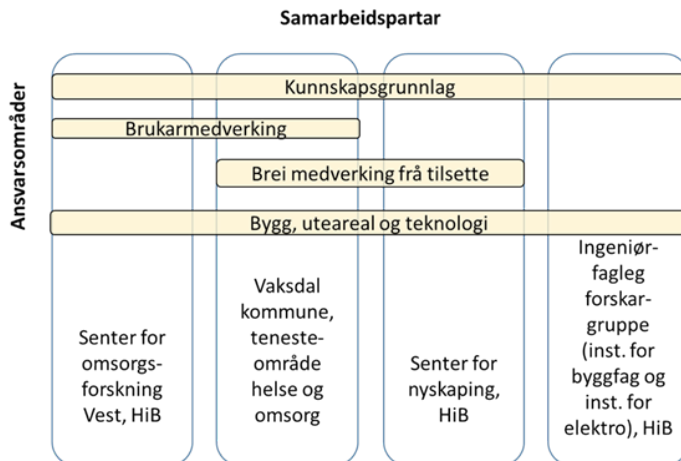
Vaksdal sjukeheim ligg i eit bustadområde med fin utsikt og tilgjengeleg uteområde. Rett ved sjukeheimen ligg Maritvoll-huset og Jamnetunet med 14 aldersbustadar. Dette området ønskjer me i samarbeid med brukarar, pårørnde og andre interessentar å tilretteleggja slik at me får heilheitlege tenestetilbod i eit heilskapleg bygdemiljø som:

- inneheld ulike bu- og aktivitetstilbod.
- skal ha godt tilrettelagde ute- og inneområde der personar med demens kan bu og

Respekt – Tillit - Løysingsorientering – Kompetanse

ferdast trygt, samstundes som dei kan delta i samfunnslivet og oppnå meistring.

- er tilrettelagt slik at pårørende, frivillige og andre innbyggjarar kjenner seg velkomne og i stand til å bidra og delta.
- samlar kompetanse og tenester innan demensområdet for å få heilheitlege og samanhengande tenester i ulike faser av sjukdomen.
- legg opp til at brukarane skal ha reell innflytelse på utforming av området, senteret og tilboda der.

For å utvikla senteret vil me nytta tilgjengeleg kunnskap, erfaringar frå andre, all drahjelp me kan få frå forskarar og andre samarbeidspartar, og i tillegg må me ta i bruk dei moglegeheiter moderne velferdsteknologi gir for denne diagnosegruppa.

Personar med demens er ei stor pasientgruppe som svært sjeldan får høve til å medverka ved utforming av

tenester. «Demensplan 2020» og forskinga til Kjersti Wogn Henriksen viser at det er moglegeleg å få til brukarmedverknad også for denne gruppa. Vår hypotese er at me ved hjelp av brukarmedverknad vil få betre og meir innovative tenester. Me har planar om å intervjuar personar med demens og deira pårørende for å høyra deira meiningar, ønskje og behov ved utforming av senteret.

Me ser på utforminga av senteret eller «minibygd» som innovasjon. Dette er nytt i dei norske kommunane. Me kjenner til demenslandsbyen i Nederland og liknande planar som er på teiknebrettet i Oslo-området, men me kjenner ikkje til andre kommunar som arbeider med akkurat denne typen integrerte løysingar.

Ressurssenter for demens skal realiserast trinnvis i eksisterande sjukeheim, ved ombygging og tilrettelegging av aldersbustadane, ved tilpassing av hage og uteområde, og ved å endra og tilpassa tenestetilbod.

HELSEHUS PÅ DALETUNET.

«Me ønskjer å utvikla Daletunet til eit Helsehus som vert ein base for å nå målsetninga om at flest moglege skal kunne bu heime lengst moglege og ha eit godt liv med meistring og deltaking. Fokus vert opptrening, rehabilitering, tilrettelegging, rådgiving og assistanse. Det er ønskjeleg med tett samhandling mellom heimebaserte tenester, korttidsavdeling, kvardagsrehabilitering og rehabiliteringspersonell og andre som bidreg i dette arbeidet. Det må også tilretteleggjast godt for brukarmedverknad og samarbeid med pårørende og frivillige, i tillegg til «vanlege» innbyggjarar. Helsehuset skal oppfattast som eit ope hus der ein er velkommen uansett kva rolle ein har.» (Frå arbeidsgruppa sin rapport)

Respekt – Tillit - Løysingsorientering – Kompetanse

Det finst mange typar helsehus rundt om i landet, og dei kan ha svært ulikt innhald. Helsehuset på Daletunet har fysiske rammer ein må forholde seg til. Det er ein gamal bygning sett saman av ulike bygningskroppar frå ulike tidsrom, den eldste delen frå 1930. Bygget er på om lag 6680 kvadratmeter og inneheld alt frå sjukeheimsavdelingar, omsorgsbustadar, fellesareal, dagavdeling, kontor og base for heimetenesta og forvaltningskontoret, vaskeri, lager for kommunale hjelpemiddel til

korttidsutlån m.m. I følgje Norconsult sin rapport etter tilstandsvurdering av bygningsmassa, er det klare utfordringar med bygget og store kostnader for vedlikehold i åra framover.

Arbeidsgruppa rår til å etablere Helsehuset gjennom ei trinnvis utvikling dei kommande åra:

Trinn 1: Nyttå dagens bygg med mindre justeringar og endringar. Flytting av personell og grupper slik at ein får hensiktsmessig plassering i f.t. drift og god utnytting av bygget. Ombygging av inngangsparti og området innanfor bør vurderast og kostnadsbereknast.

Trinn 2: Vidare utvikling av tilbod og tenester og eventuelt ombygging av delar av huset (1930-delen) for å samla fleire tenester under same tak i Helsehuset.

Eit område i bygninga skal utformast som brukarlab for teknologiske løysingar. Her kan ein få tips og sjå og prøva ulike løysingar og hjelpemiddel som kan vera til nytte i kvardagen. Eller ein kan komma med tips og råd til kva som kan vera smart å skaffa, utvikla eller prøva ut. Bruk av teknologi kan virka som ein brubyggjar mellom generasjonar og aldersgrupper, og me ønskjer å skapa eit ope område der «vanlege» innbyggjarar i alle aldrar kjenner seg like velkomne som brukarar, pårørande og tilsette.

For å finna ut kva type løysingar ein skal skaffa eller anbefala, vil me nytta brukarmedverknad og innspel frå både brukarar av tenester, pårørande, fagfolk og «ekspertar» på området til liks med «vanlege» innbyggjarar. Me vil få hjelp frå forskararne til å innhenta forskingsresultat og kunnskap på området og sikra at me utøver «beste praksis». I tillegg vil me nytta dei mogelegheiter deltaking i utprøving og andre prosjekt gir oss. Me har til no avtale om å delta i følgjande eksterne prosjekt:

- Vaksdal er saman med Voss kommune pilotkommunar for testing av dusjløysinga AbleOn. Denne dusjløysinga er utforma for at personar som treng hjelp til dusjing, skal kunne dusja (meir) sjølvstendig, og er ein av fem løysingar av 416 påmelde som er med i finalen i den nordiske innovasjonskonkurransen «The Nordic Independent Living Challenge».
- Vaksdal er utplukka som kommune til å delta i prosjektet «Universell utforming av hvardagsteknologi for eldre» til Karde AS. Karde AS er eit tverrfagleg innovasjons- og rådgivingselskap som utviklar kunnskap og IKT-baserte tenester for personar med kognitive utfordringar. Gjennom deltaking i prosjektet før me høve til å prøva ut fleire ulike teknologiske hjelpemiddel innanfor kommunikasjon, helse og velvære, husholdning og smarthus.
- Vaksdal har fått tilbod om å delta i «Trøndelagsprosjektet» som skal testa og utvikla verktøy

Respekt – Tillit - Løysingsorientering – Kompetanse

som kan brukast i arbeid med diagnoseuavhengige meistringsgrupper i kommunal regi. Gjennom dette samarbeidet vil me få kompetanse på området, få prøva ut aktuelle verktøy og få drahjelp til å starta grupper med fokus på eigenmeistring. Brukarrepresentant frå kommunen skal delta i heile forløpet, frå planlegging og opplæring til evaluering.

Framdriftsplan/aktivitetar:

Organisering/prosjektstart	2016	2017	2018	2019
Felles kickoff for hovudprosjekt	X			
Prosjektorganisering, oppstart styrings- og prosjektgruppe	X			
Etablering/justering av arbeidsgrupper	X	X	X	
Generelle oppgåver/aktivitetar - felles				
Innhenting og utarbeiding av kunnskapsgrunnlag	X	X		
Kompetanseheving, nettverksarbeid	X	X	X	X
Brukarmedverknad i planlegging og utprøving	X	X	X	X
Samarbeid med og medverknad frå pårørande	X	X	X	X
Samarbeid med frivillige		X	X	X
Medarbeidar driven innovasjon – medverknad frå tilsette	X	X	X	X
Innovative anskaffelsar		X	X	
Samarbeid med forskingsmiljø	X	X	X	
Organisatoriske endringar	X	X	X	
Vidareformidling, kunnskaps- og erfaringsspreiing	X	X	X	X
Oppgåver knytt til delprosjekt				
Design og innføring av nye tenester, t.d. kvardagsrehabilitering	X	X	X	X
Fysisk utforming og analyse av eksisterande areal	X	X	X	
Samling av begge skjerma einingar på Vaksdal sjukeheim	X			
Ulike buformer med teknologi i Jamneområdet		X	X	
Uteområde tilrettelagt med teknologi		X	X	
Etablert ressurscenter / «minibygd» for personar med demens				X
Utprøving av aktuell teknologi Helsehus	X	X	X	
Utvikling av brukarlab på Helsehus		X	X	
Kvardagsrehabilitering innført som teneste	X			
Intern flytting av avdelingar/tenester på Helsehuset	X	X		
Etablert Helsehus med brukarlab				X
Arbeid med heiltidskultur og alternative turnusar	X	X	X	X
Kvardagsmeistring innført som grunnlag for tenester			X	
Aktivitetar med andre aktørar				
Teknologiutprøving gjennom Karde AS sitt prosjekt	X	X		
Pilotkommune for dusjløysing Able On	X	X		
Meistringsgruppe gjennom «Trøndelagsprosjekt»	X	X		
Forskningsprosjekt brukarmedverknad demens		X	X	

Økonomiske forhold:

Det er sett av prosjektmidlar og investeringsmidlar til utvikling av Helsehus og Ressurscenter for demens i økonomiplan og budsjett.

Tilstandsrapporten frå Norconsult viser eit vedlikehaldsetterslep for helsebygningar i Vaksdal kommune. For oppgradering av 1930-bygningsdelen av Daletunet er strakstiltak innan eit år oppgitt å vera 2,67 millionar, 10,87 millionar for dei neste 5 åra, og dei neste 20 åra vil summen passera 45

Respekt – Tillit - Løysingsorientering – Kompetanse

millionar for denne eldste delen av Daletunet. Ombyggingskostnader er stipulert til 15.000,- pr. m² dersom ytterveggar og etasjeskilje vert ståande urørt. Nybygg er kostnadsberekna til 30.000,- pr. m². Vanlegvis gir ikkje Husbanken støtte til denne typen ombygging eller oppgradering.

Vaksdal sjukeheim er i relativt god stand, og det er ikkje naudsynt med store byggetekniske oppgraderingar. P.g.a. tilskot/lån frå Husbanken er det restriksjonar på korleis sjukeheimsgruppene kan byggjast om og nyttast. For Maritvoll oppgir Norconsult eit vedlikeholdsetterslep på tilsvarande 11,6 millionar dei neste 5 åra, og 4,8 millionar dei neste 6-20 åra. Då vil bygninga vera sameleis som i dag, d.v.s. ikkje universelt utforma eller tilpassa dagens krav til helsebygg. Kostnader for ombygging er ikkje vurdert. Nybygg er estimert til 12,4 millionar. Jamnetunet har eit vedlikeholdsetterslep dei neste 5 åra på 8,6 millionar, og for dei neste 6-20 åra er det estimert til 22,9 millionar. For oppgradering av Jamnetunet er det mogeleg å søkja Husbanken om lån og tilskot. Då vil truleg aldersbustadane verta omgjorde til omsorgsbustadar.

Førebuing og tilrettelegging for bruk av velferdsteknologi trengst på begge institusjonane, på Jamnetunet og eventuelt i bygning på Maritvoll-tomta. Det må mellom anna leggjast til rette for bruk av varslingstekniske hjelpemiddel, og institusjonane treng trådløst nett.

For 2016 og hovudprosjektperioden har ikkje prosjektet til no fått ekstern økonomisk støtte. Søknader som er sendt:

- Kompetanse- og innovasjonsmidlar frå Fylkesmannen for 2016.
- Søknad om forskingsmidlar frå Regionalt forskingsråd for 2016 – 2018. Gjeld demenssatsinga.
- Søknad om forskingsmidlar frå Extrastiftelsen, via Nasjonalforeningen for folkehelse, for 2017 – 2018. Gjeld delprosjektet om brukarmedverknad for personar med demens og pårørande.

Me meiner verdiskapingspotensialet i prosjektet er stort. Mange brukarar og deira pårørande vil kunne oppnå auka livskvalitet. Tilsette vil kunne få auka kompetanse og jobbtilfredsheit, og kommunen vil kunne nytta ressursane betre og effektivisera drift.

Vidare framover må ein også vurdera dei konsekvensar denne satsinga saman med anna utviklingsarbeid vil få for organisering av helse og omsorg. Truleg vil det verta aktuelt med anna organisering innad i tenestområdet, og dette kan også gi konsekvensar eller ringverknader for andre tenestområde, mest truleg over mot oppvekst.